

A Bolyai Kör története

Az írás az alábbi dokumentumok felhasználásával készült:

Dr. Dobány Irén A Bolyai Kör munkájáról – Évkönyv '78 (29. o.)

Dr. Dobány Irén A Bolyai Kör munkájáról és a Bolyai napokról – Évkönyv 1982-83, 1983-84 (69. o.)

Lékóné Lantos Zsuzsa A Bolyai Kör története – Évkönyv 1986-87, 1987-88 (9. o.)

Turcsányi Marianna A Bolyai Kör – iskolánk tudományos fóruma – Évkönyv 2002-2003 (68. o.)

A Bolyai Kör gimnáziumunk tudományos diákköre az iskola történetével csaknem egyidős. Az érdeklődő, valamely tudományterületen a kötelezőn túl teljesítő diákok számára kínál lehetőséget, hogy tanulmányaik, kutatásaik eredményét bemutassák. Jó gyakorlat ez minden szereplő számára, hogy tanulják, hogyan kell jól összeállítani egy kiselőadást, hogyan lehet a megtanult ismereteket mások számára is élvezetes, érthető módon előadni, szokták a közönség előtti szereplést. Ilyen céllal alakult meg tehát a Bolyai Tudományos Diákkör, amelynek tevékenységét több jelentős szakaszra tagolhatjuk.

1968-ban alapította Bácskay János tanár úr a Bolyai Tudományos Diákkört, amelynek elsősorban a természettudományok iránt érdeklődő tehetséges tanulók voltak a tagjai. Kiemelt helyen szerepelt a matematika, de fizika, kémia, biológia tárgykörökből is tartottak előadásokat. Év közben a kör minden tagja vállalt előadást, s ezek közül a legérdekesebbek, a legszínvonalasabbak a Bolyai Napok Természettudományos Ülésszakán is bemutatásra kerültek. Így a hosszú hetek, hónapok fáradozása meghozta a méltó sikert tanulóinknak. A diákkör tagjai később már nemcsak igényes előadásaikkal járultak hozzá az ülésszak sikeréhez, hanem annak megrendezésében is szerepet vállaltak. Bácskay János 1971-ig, haláláig vezette, irányította a kör munkáját.

A Bolyai János Tudományos Diákkör **1972-75 között Kapás József vezetésével működött.** A kör munkájába bekapcsolódtak nemcsak a matematika, hanem a fizika iránt is fokozottabban érdeklődő tanulók, és a taglétszám is egyre bővült. A rendszeres előadások mellett a Tudományos Diákkör feladata lett a Bolyai Napok Természettudományos Ülésszakának az előkészítése, illetve megszervezése is.

A Bolyai Kört már a névadó ünnepségünk (1969) óta patronálta Dr. Sarlóska Ernő professzor, s az 1972/73. tanévben tanulóink egy jelentős csoportja hallgathatta meg Budapesten két előadását névadónk életéről és munkásságáról.

1975-78. között a kör nem működött, de a Bolyai Napok Természet- és Társadalomtudományos Ülésszakai ebben az időszakban is megrendezésre kerültek. A természettudományos ülésszakok megszervezését Antal Gáborné, dr. Dobány Irén, Herold Lászlóné, Kertai Józsefné, dr. Peák Istvánné, dr. Tuba Gáborné, dr. Szabó Istvánné tanárnők és Tolnai Gábor tanár úr, a társadalomtudományi ülésszak megszervezését pedig dr. Antal Elemérné, Bedő Éva, dr. Fabulya Lászlóné és dr. Jármy Pálné tanárnők irányították.

1978-ban a diákkör Bolyai Kör néven szerveződik újjá. Ez az év fordulatot hozott a kör történetében, hiszen a néhány évi hallgatás után **dr. Dobány Irén** tanárnő vezetésével ismét komoly munka kezdődhetett. A kör szaktanácsadója 1983-ig Boródi Ferencné tanárnő volt, majd 1983-1996-ig ezt a feladatot Boronyainé Nagy Ágnes tanárnő látta el.

Fontos változás volt a kör életében, hogy a természettudományos munkák mellett a társadalomtudományi előadások is helyet kaptak, s így több tanuló tudott bekapcsolódni a diákkör életébe, előadásaikkal színesebbé, gazdagabbá téve a foglalkozásokat.

Az újjászervezett Bolyai Kör a következőkben foglalta össze céljait, működésének lényegét:

- biztosítani az évente megrendezésre kerülő Bolyai Napokra való folyamatos felkészülést,
- a Bolyai hagyományok ápolása,
- megismertetni a tanulókat megyei, országos hírű politikusokkal, tudósokkal, művészekkel,
- fórumot teremteni a tehetséges, aktív tanulók szerepléséhez,
- figyelemmel kísérni a házi versenyeken, az OKTV-n szereplő tanulók munkáját.

Az 1978-as újjászerveződés óta töretlenül fvel a Bolyai Kör munkája folytatva a megkezdett munkát az elődeink kitaposta úton, köszönhetően a Bolyai Kör további tanárvezetőinek is: Paróczai Csaba, Viszóczky Gabriella, Turcsányi Marianna, Szászné Molnár Zsuzsanna.

A célkitűzések, a vállalt feladatok tovább bővültek azzal, hogy a tanév első foglalkozásain bemutatkozhattak a kezdő évfolyam tanulói is. Ennek kettős jelentősége van: egyrészt az újonnan érkezettek itt ismerkednek meg a Bolyai kör munkájával, másrészt a kiemelkedő érdeklődést mutató tanulókra már itt fel lehet figyelni.

Később tovább bővült a bolyai köri paletta, minden évben beszámolni a különböző utazások, cserekapcsolatok résztvevői, színes úti beszámolóikkal tovább gazdagítva a tanulók bemutatkozási lehetőségeit. Időközben állandósultak a formai keretek is: állandó időpont (minden hónap 1. és 3. keddjé), két tanár-vezető, két diák-vezető, valamennyi tantárgy megjelenése, egy foglalkozás – egy tantárgy, ünnepi Bolyai Körök nevezetes alkalmakkor szinte minden évben (a Nyelvek Eu-

rópai Éve, Bolyai 200. évfordulója, Neumann-évforduló, a Fizika Éve).

A nevelés kiemelt terepének tartjuk a kör munkáját, hiszen a tanulók lehetőséget kapnak az önálló kutatásra, belekóstolnak a tudományos dolgozat megírásának mikéntjébe, belelátnak egy tudományos előadás elkészítésének folyamatába, nehézségeibe és megízlelhetik a nyilvános megszólalás buktatóit és felelősségét. És így szinte észrevétlenül felkészülnek diákjaink az egyetemi évekre, ahol majd nem jelent már olyan nagy feladatot egy szemináriumi dolgozat megírása, nem jelent akadályt egy tudományos konferencián való felszólalás, az ottani tudományos diákköri munkában való részvétel.

A reformkor kiemelkedő politikusa, szónoka, költője, nemeslelkű gondolkodója ma is és mindenkor aktuális intelmet fogalmazott meg.

„Beszélni nehéz”

– Gondolatok az iskolai nyelvművelés múltjából és Péchy Blanka meghatározó tevékenységéről Iskolánkban –

„Meleg szeretettel függj a hon nyelvén! mert haza, nemzet és nyelv, három egymástól válthatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem buzog, a két elsőért áldozatra kész lenni nehezen fog.” (Kölcsey: *Paranesis*)

Deme László írja:

„A nyelv mindenki számára az anyanyelve. Az, amelynek segítségével biológiai emberből gondolkodó, emberről emberré formálódhatott, ismereteket szerezhethet, hasznosíthat, gyarápíthat és adhat tovább... Az anyanyelv közös kincs, de a nyelvhasználat egyéni tevékenység. Ezért amit nyelvművelésnek szoktunk nevezni, valóban a nyelv használóinak művelése. A nyelvet gondozni, ápolni kell, mint a kényes növényt. Ám a nyelv sehol máshol nem él, mint használóinak ajkán – ha írják: kezén; olyan, amilyenné a közösség teszi. A nyelvművelés az anyanyelv féltő ápolása közügy, mindenki ügye, mindenki feladata.” (Deme László: *Anyanyelvpolók Szövetsége* 1989.)

Mit tehet egy magyartanár? Teszi fel a kérdést Németh László, asszociálva Juhász Ferenc Mit tehet a költő című művére. A továbbiakban ezt írja:

„Az, hogy milyen magyar tanárja volt, meg is látszott a legtöbb diákon, nem csak a műveltségén, az úgynevezett hazafiságán is.” (Németh László: *Megmentett gondolatok* 576. oldal)

A magyartanár feladata a magyar- és világirodalom értékeinek közvetítése a nyelv mint eszköz segítségével. De „a szép szó nemcsak eszközünk, hanem célunk is.” – figyelmeztet József Attila.

A nyelvművelés területe széles, szinte beláthatatlan, s nem csak – bár elsősorban – a magyartanár feladata. A Bolyai János Gimnáziumban mindig számíthatunk a többi kolléga segítségére nyelvművelő munkánk során. Tolnai Gábor magnóra vette fel a rádiós adásokat, amelyeket szakkörökön, vagy néha nyelvtan órákon megbeszélhettünk. De nemcsak a technikával segítettek kollégáink az anyanyelv ápolásának ügyét, hanem azal is, hogy a tanulók dolgozatában lévő hibákat javították, s a magyartanár figyelmét is felhívták egy-egy tanuló – nálunk esetleg nem tapasztalt hiányosságaira. A tanuló, mint tudjuk, biológia vagy fizika dolgozatában nem ügyel a helyesírásra, de ha a biológia vagy fizika tanára ezt észreveszi, javítja, tudatosabb nyelvhasználatra fog törekedni.

Mi volt tehát a feladatunk? Természetesen a nyelvi tudatosság kimunkálása, a lehető legnagyobb mértékben. Sok

A nevelés színterei a kezdetektől

ötlettel, sok lehetőséget megragadva törekedtünk a cél elérésére. Ezekről szeretnék a következőkben beszámolni.

A nyelvi feladatmegoldó versenyek – amelyeket a Bolyai Napokon értékeltünk és jutalmaztunk – arra szolgáltak, hogy az érdeklődő és a tanár által – sokszor jegyben is kifejezve – motivált tanulók elmélyedhessenek a nyelv gazdagságának tanulmányozásában. Öröm volt látni, ahogyan tanítványaink papírral és tollal a kezükben a táblán kifüggesztett feladatokat lejegyezték. Majd a könyvtárban Csik Pálné tanárnő segítségével bújták az ajánlott vagy a megoldáshoz szükséges szakirodalmat. Volt a feladatokban sok nyelvhelyességi kérdés, közmondások, népi bölcsességek értelmezése, nyelvészeti folyóiratok tanulmányozása, műfordítások: latin, orosz, német, angol, francia szövegek összevetésével, és ki tudja ennyi év távlatából felsorolni mindazt az ötletet, amellyel törekedtünk – a magyar munkaközösség minden tagja – az anyanyelvi kultúra fejlesztésére.

Ebben a munkában figyelembe vettük a sátoraljaiúj helyi Édes Anyanyelvünk országos versenyek tematikáját is, hiszen az azokon való minél jobb szereplésre is szolgált ez a feladatmegoldó verseny. Úgy érzem, jelentős esemény volt, hogy egy-egy kiemelkedő tanulóval a megyei versenyek után eljuthattunk Sátoraljaiúj helyre, az országos megméretetésre, még akkor is, ha ott nem mindig kaptunk helyezést. (Sikerrel szerepeltek: Sándor Klára, Seben Csaba, Kobela András.) Tanúságos volt tanárnak-diáknak egyaránt ott lenni hasonló érdeklődésű tanárok és diákok között, értékes beszélgetéseket folytatni, ellátogatni Széphalomra, tisztelettel adózva a nagy Géniusznak, Kazinczy Ferencnek. Egy-egy országos verseny – és itt gondolok a győri szépkiejtési versenyre is, amelyről később lesz szó – főleg a 60-as években nagy lendületet, újabb megerősítést adott munkánknak. Hazatérve, átgondolva a tapasztalataikat, újabb tervekét szövegettünk, s talán egyre hatásosabb is lett tevékenységünk.

Egy másik, szintén országos méretű feladathoz is kapcsolódott Iskolánk. Felkérését kaptunk a minisztériumtól arra, hogy a Honti Mária – Jobbágy Károlyné szerzőpáros kéziratban lévő leendő nyelvtankönyvét a tanítás gyakorlatban kipróbáljuk. Herold László igazgató úr kijelölt egy osztályt – nemcsak magyartanáruk, hanem osztályfőnökük is voltam, ahol négy éven át folyamatosan tanítottam a négy évfolyam leendő tankönyvi anyagát. A tanulók nagy lelkesedéssel fogadták ezt az érdekes feladatot. Sok szép és jó megoldás született, amelyekről beszámolték kollégával való negyedévenkénti találkozóinkra. Tanítványaim észrevételeit, ügyes megoldásait a szerzők – mint mond-

ták a „kísérlet” végén – figyelembe vették, köszönettel nyugtázták, fel is használták, az új tankönyvekbe be is építették.

Xenophont szeretném idézni:

„Úgy látom, minden tanító önmagát állítja tanítványai elé példaképül, miként tegyék azt, amit tanít, és szavaival is erre buzdít.”

Ez esetben Péchy Blanka a tanító, aki odaadó, áldozatkész munkájával, anyagi eszközeivel példamutatóan állt ki a szép magyar beszédért.

Beszélni nehéz című könyvében (1974.) összefoglalja törekvéseit, elképzeléseit és azok megvalósítását. Így ír:

„Ha az invokáció hajdani divatja élne még, fohással kezdeném könyvemet. Nem a bőkezű múzsákat hívnám segítségül. A szükmarkú párkákat szóltatnám. Adjanak ajándékul annyi időt, amennyi elegendő ahhoz, hogy leforgácsolhassam a nagy fát, melybe ma vakmerően belevágom a fejszémem.”

Témám időszerű közügy. A beszéd. Égetően szükséges az általános beszédkultúra megeremtése.”

Péchy Blanka idézi Kodály Zoltán 1937-ben elhangzott mondatát: „Sokan megtanulnak a jót (a jó beszédet), ha volna kitől.” Évtizedekkel később pedig így nyilatkozott Kodály: „A magyar kiejtést is tanulni kell, még született magyarnak is...”, s ha tudását „nem csiszolja, újíttja folytonosan, berozsdásodik... Odáig kell jutnia, hogy nyelvtani hibáit, minden rosszul ejtett szót árulásnak érezzen.”

Kodály lelkes kiállása beszédünk aggasztó ügye mellett pezdítón hatott a nyelvészekre – írja Péchy Blanka. Majd hivatkozik az Egri Konferenciára (1966. ősz), amelyet a helyes magyar kiejtés ügyében rendeztek, és amelyet „az első ilyen a maga nemében... mellyel a jámbor szándék mozgalmommá erősül.”

A Konferencia tíz pontjának egyike, a negyedik így szól:

A nevelés színterei a kezdetektől

„A Konferencia célstratégiának és fontosnak látja az iskolai kifejtési versenyek megszervezését, minél több iskolára való kiterjesztését és országos méretűvé való fejlesztését.”

Háromtagú bizottságot jelöltek ki a határozatok minél eredményesebb végrehajtása érdekében. Tagjai: Deme László, Lőrincze Lajos és Rácz Endre.

Deme László a 70-es évek elején Győrben – ahol évről-évre megrendezték az Országos Szépkiejtési Versenyt – kifejtette, hogy a kiejtés szabályait nem megállapítani kell, hanem feltárni „az élő beszéd gondos és fontolgató tanulmányozása útján.”

Péchy Blanka eljutott eközben a nagy Kazinczy-alapítvány gondolatához, és 1960-ban 100.000.-Ft alaptőkével létrehozta azt. Az alapítvány célja:

„... elsősorban, hogy a magyar nyelv műveltség ápolása érdekében a szép magyar beszédre serkentésen színművészeket és rádiószerelőket (a televíziót is), akiknek szava nap nap után eljut a magyar emberek millióihoz, s így módon az egész magyar nép beszédét alakítja... s hogy ugyanerre serkentse a magyar tanuló ifjúságot is.”

Örömmel írhatom, hogy ezeken a győri versenyeken – kollégáim áldozatos munkájának segítségével – szinte minden évben részt vehettünk. Az ottoni légkör, tudós nyelvészek és leginkább Péchy Blanka jelenléte, harcos megnyilvánulásai nagy hatással voltak ránk, tanárookra és diákokra egyaránt. (Kazinczy érmes diákunk Bodnár Zoltán.)

Péchy Blanka ezzel párhuzamosan országos mozgalmat indított a Beszélni nehéz rádiós műsor létrehozásával, közel hetven esztendősen, 1976. március 3-án. Immár harminc év telt el azóta, 782 adásban hangzott fel a Kodály szignál. Boródi Ferencné tanárnő figyelt fel Péchy Blanka ez irányú törekvéseire, nyilatkozataira. Jelentkezése alapján meghívást kapott a Magyar Rádió, akkor még egy kisebb termébe, ahol Péchy Blanka lelkére kötötte a magyartanároknak, hogy minél többen vegyenek részt a Beszélni nehéz rádióadások nyomán szakkörökben, kisebb csoportokban a szép magyar beszéd megismerésében és csiszolásában. Csatlakoztam ehhez a kezdeményezéshez, és együtt próbáltuk mozgósítani tanítványainkat a részvételre. Péchy Blanka szavai, zamatos beszéde, lelkes, fáradhatatlanul ösztönző tevékenysége adott ebben erőt. Közös munkánk eredménye volt, amikor Boródi Ferencné tanárnővel együtt megkaptunk a Kazinczy-díjat.

Így alakult ki a Beszélni nehéz rádióadások rendszere. Péchy Blanka halála pillanatáig (1988.) kezében tartotta a mozgalmat Deme László professzor úr társszerkesztő segítségével.

A művészről ismert bennünket, a szakkörök vezetőit, személyesen üdvözölte a megjelenteket, és örült annak, hogy fiúk is feltűntek szakköreinkben. Ha akadott a feladatok beküldése, kedves szemrehányással kérdőre vont bennünket találkozásainkkor. Amikor tanítványainkat is magunkkal vittük ezekre a rádiós találkozásokra, a művészről lelkesedése, gyönyörű beszéde, kedves egyénisége erősen hatott rájuk.

A szakkörökön erősödött tanítványaink alak- és mondat-tani tudása, hiszen enélkül nem lehet a kiejtés törvényeit felfedezni, a mondatokban kifejezett gondolatokat helyesen értelmezni. A rádióműsorokban az előző adás példáinak megoldásával, magyarázatával ismerkedtünk meg, amelyekből sokat tanultunk. Péchy Blanka minden levelet elolvasott, értékelt, figyelmeztetett hibáinkra, de dicséretet is kaptunk. Jó volt hallani Iskolánk nevét a jutalmazottak között.

Amikor már egyre több szakkör alakult, kicsinek bizonnyult a Magyar Rádió rendelkezésünkre álló nagyterme, két intézet elhatározta, hogy náluk rendezzük meg évente kétszer az országos találkozót. (Kossuth Zsuzsa Egészségügyi Szakközépiskola, néhány éve tőlük vette át az Eötvös Gimnázium és a Gundel Károly Vendéglátóipari Szakközépiskola.) Ezen alkalmakkor színvonalas műsorral várták és várják ma is a megjelenteket, különböző nyelvi versenyeket rendeznek, szellemes nyelvi játékokat játszanak. A Duna Televízió Matula Ágnes szerkesztővel jelen van ezeken a rendezvényeken.

Az utóbbi néhány évben a határon túli magyar fiatalok is részt vesznek ezeken a találkozásokon, jönnek tanárikaik Kolozsvárról, Újvidékről, Rozsnyóról.

Péchy Blanka így összegzi könyve végén tevékenységét:

„Jól tudom. Korántsem forgácsoltam le a nagy fát, melybe vakmerően belevágtam fejszém... bevallom, könyvem egyik célja, hogy vitát is kavarjon.”

Dr. Jármy Pálné
Péchy Blanka-díjas tanár

„Ülj le, ahol énekelnek Daluk nincs a rossz embereknek”

(Goethe)

Emlék-mozaikok az arany korból

Rozgonyi István
tanár

1966. Kodály Zoltán még él. Itthon a Nemzet Atyja, ugyanakkor külföldön (még a Szovjetunióban is) akkora tekintély, hogy Őt bántani egyszerűen nem lehetett. Ellentmondani Neki igen, de azt is óvatosan. Azt, hogy iskola, gimnázium, zenei nevelés kórus nélkül nem létezhet, életében (de még halála után is sokáig) valamennyi kultuszminiszternek tudomásul kellett vennie!

Ebben a szellemi légkörben a salgótarjáni Új Gimnázium kórusának (mely nyilvánvalóan a kezdettől létezik) vezetője csakis a város legelismertebb, legnagyobb szaktekintélye Virág László karnagy lehetett, az akkori Állami Zeneiskola igazgatója. (Ő irányította az akkor már legalább 10 éve működő Salgótarjáni Pedagógus Kórust, melynek egy koncertje számomra meghatározó élmény volt. Akkor találkoztam először négyyszólamú vegyeskari hangzással, valószínű, hogy ott köteleztem el magam a kóruszene iránt.)

Iskolánk kórustörténetének első öt évét (1966-1971) Virág László kiemelkedő kórusvezetése és az ebből fakadó szakmai sikerek határozták meg. Micsoda öt év volt!

Menjünk sorjában. 1967-ben az Új Gimnázium már „kiharcolta” a jogot arra, hogy részt vegyen az Egri Diáknapokon. Hogy a mai olvasó is megértse, szakmailag mit is jelentett ez, külön szólnom kell a diáknapok lényegéről. Két évente az ország ún. diákvárosaiban összegyűlt a középiskolás korosztály művészetet szerető ifjúsága. A „kvalifikáció” igen komoly volt. Ahhoz, hogy egy együttes (kórus; színjátszók; táncos csapat) vagy egyéni szereplő (hangszeres, énekes, versmondó) bekerüljön a megyei küldöttségbe több selejtezőn kellett túljutnia. Maga a rendezvény fantasztikus hangulatú kulturális seregszemle és verseny volt. Általában

négy napos, a bemutatók többnyire külön helyszínen, s a „klasszikus” korban nem egy időpontban zajlottak. Ennek köszönhetően valamennyi program zsúfolt „házak” előtt zajlott; rendkívüli hangulatban.

Versengtünk egymással, és örvendtünk egymásnak. Nógrád megye (máig sem tudom, mi az oka) vagy Eger vagy Sárospatak vendége volt. A lényeg az, hogy a későbbiek folyamán is a kórusok célkitűzéseinek netovábbja volt eljutni a diáknapra, és ott persze méltón képviselni megyénket, iskolánkat. A „diáknapok intézménye” jelezve a várható változásokat a nyolcvanas évek második felében már „megroggyant”. Rövidebb lett, a kulturális szemle helyett inkább politikai rendezvényé vált.

E kitérő után talán jobban érthető, miért olyan nagy dolog, hogy az Új Gimnázium kórusa az 1967-es egri diáknapok résztvevője lehetett.

E korszak szakmai sikere az is, hogy a kórus a Ki? Mit? Tud? (1968) versengés során eljutott az országos selejtezőig. Még inkább elismerésre méltó, hogy műsorán szerepelt Kodály A csikó című műve és Bartók Leánynező-je is. Szintén rendkívüli dolognak számít egy kórus életében, ha ősbemutatót mondhat magának. 1968-ban erre is sor került: bemutathatták Szüts Pál Cigány altatódal és Rajkók című művét.

1969. Névadó ünnepség. Szintén ősbemutató: Csenki Imre (Babits Mihály versére írt) Bolyai c. művének előadása.

Megidézem még az 1971-es esztendő tavaszát is. A kórus műsorán szerepelt a már említett Bartók-mű (Leányéneke) mellett a Ne hagyj itt és Kodály Villó című kórusműve S persze újra diáknap Egerben!

Summázva az iskola első öt évének kórusossal kapcsolatos, vázlatos krónikáját, csak gratulálni tudok az akkori fiataloknak és Virág László karnagy úrnak.

Mikor 1971 őszén az akkor már Bolyai János nevét viselő gimnáziumba kerültem, elődömnök köszönhetően a mérce igen magasan állott.

Nehezen leírható, nem is emlékszem rá pontosan, milyen volt az első találkozás a kórusral. (Nem kellett szervezmem, volt.) Az biztos, rendkívüli módon izgultam, valószínű féltem is. Szegedről kerültem a Bolyaiba (Zeke László tanár úr, akkori megyei ének-zene szakfelügyelő jóvoltából), akkor is tudtam, hogy nem rossz „iskolából”, később ez a véleményem csak megerősödött. Szegeden a legendás Kardos Pál (korán elhunyt Liszt-díjas) karnagytól tanultam karvezetést, énekeltem az általa vezetett vegyeskarban, és a Vaszy Viktor irányította Szegedi Zeneparatók Kórusában. A szakmát tehát tanultam is, de főleg „ellestem”. Akkor is, mindenféle egyéni megpróbáltatás híján (kivéve a néhány órás tanítási gyakorlatot, melyben kóruspróba is volt) kezdtem el munkámat. Nem mondom, hogy konfliktusmentesen, de viszonylag gyorsan kialakultak a színvonalas munka feltételei. Olyannyira, hogy 1971 decemberében (15-e tájkán) önálló hangverseny megtartására szántam el magam; akkor még teljesen szokatlan ú. Karácsonyi hangversenyre. Nemcsak az elnevezés nem volt

„ildomos”, hanem a műsor sem. Akkoriban a karácsonyi zenei anyaga (rádióban, ... akárhol) a Kis karácsony, nagy karácsony ... c. eléggé idétlen dalocska miliói változatából állt.

Műsorunkon ezzel szemben két motetta (természetesen latin nyelven) mellett Kodály Karácsonyi pásztoránc c. műve szerepelt.

Nos, az egész est (melyet óriási érdeklődés előzött meg; ott voltak kollégáim, Herold László igazgató úr, természetesen Virág László ..., sok diák ... lássuk!?) számomra egy csőd volt.

Bár jobbról-balról gratuláltak, én nagyon elégedetlen voltam. Volt olyan mű, amelyben egy nagy szekundot estünk; a Karácsonyi pásztoráncban is el-el tértünk a nem mindig szóló hangszeres kísérettől (Péceli István nagyon kedves tanárom, kollégám produkálta), valamelyik darabban „elütöttem” magam; szóval sírnyivaló volt. „Ki is sírtam” magam Kardos Pálnak egy levélben; s hamarosan jött a válasz, melynek bensőséges hangvétele, humanizmusa, őszintesége, szakmai hitelessége megnyugtatót.

Hozzáértésem gyarapítását szolgálta, hogy Kodály Zoltánné ösztöndíjasaként részt vettem 1972 nyarán a kecskeméti Nemzetközi Kodály Szemináriumon, ahol karvezetést Vásárhelyi Zoltántól és Andor Ilonától tanultunk. Őszől kezdtem a Párkai István – féle felsőfokú

karnagyi tanulmányaimat. A gimnázium leánykara pedig nagyon gyorsan, látványosan fejlődött. Kialakult a próbák rendje. Hetente kétszer: hétfőn és szombaton (ill. később pénteken). Beéneklés után szólampróbák. Mindig volt néhány tanítványom, aki eléggé képzett volt arra, hogy szólamvezető legyen, a szólampróbákat ők tartották. Szólampróbák után összkar. Ezzel a rend-

szerral tetemes mennyiségű mű megtanulására voltunk képesek. (A kóruspróbák prioritást élveztek: arra az időre semmi más előfoglaltság nem kerülhetett. Kollégáim nagy része maximálisan támogattott: Dr. Peák Istváné, Dr. Tuba Gáborné, Dr. Jármay Pálné, Kapás Józsefné, Kiss József)

A kezdetektől fogva kacérokodtam egy vegyeskar létrehozásával. 1972-ben össze is állt egy „férfikar” olyan fiúkból, akikkel tanítási órán már nem is találkoztam. Szele Imre, Breznai Sándor voltak segítségemre. Általános megdöbbenést keltett, mikor a 12-14 fiatalemberrel egy (No. VIII-as) gregorián mise 3 tételét elénekeltük. (Néhány kollégám jó indulattal figyelmeztetett, ez nem lesz így jó. Herold László igazgató úr túrt, s nem feltétlen reagált mindenre.) Alkalmanként „összeengedtem” a leánykart és a férfikart; ez persze még nem vegyeskar. 1978-tól működött az iskolában leánykar és vegyeskar is, úgy, hogy a vegyeskar nőikari része többnyire a leánykarból került ki.

1980-1992. Az igazi virágkor. Mindkét együttes olyan szintre jutott, hogy elérkezettnek láttam igazi „nagy műnek” a betanítását, előadását. Volt időszak (1986-90) mikor a két kórus együttes létszáma meghaladta a 80-90 főt. Szegedre Kardos Pál halálának 10. évfordulóját megünnepelni két busszal utaztunk, ugyan csak a Zeneakadémiára, ahová egyetlen vidéki kórusként az Éneklő Ifjúság Gáláján szerepeltünk.

Ez az időszak eseményekben olyan gazdag, hogy csak néhányat emelek ki. Sárospataki diáknapok: megkaptuk a város különdíját és a diáknapok Fesztivál-díját.

1984. Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny Debrecen. Erről a versenyről tudni kell, hogy a világ legnehezebb kórusversenye, mégpedig azért, mert itt csak

XX. századi, még inkább kortárs művek szerepelhetnek. Nem kerülünk a döntőbe, de utána rendszeresen hívtak bennünket. Hogy többször nem vállaltam a debreceni szereplést, annak két oka is van: részint a kötelező művek rendkívüli nehézsége, részint a verseny időpontja, mely egybeesett a felvételi vizsgák időpontjával, így legtapasztaltabb énekeseimről le kellett volna mondani.

Évente megrendezett Bolyais hangversenyünk a város zenei életének jegyzett eseménye volt. Rendkívül nyitottak voltunk. Csaknem minden alkalomra hívtam vendégeket. Több ízben is a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnázium vegyeskarát (Mátyás Leventével), a szintén gyarmati Szántó Kovács János Gimnázium és Szakközépiskola Leánykarát (Kalocsay Frigyes vezetésével), a salgótarjáni Madách Imre Gimnázium Leánykarát (Radnai Zsuzsanna karnaggyal), az itthoni Kodály Zoltán Általános Iskola kórusait (Szilágyi László, Kaposi Ida irányításával), az Árpád Gimnázium Leánykarát Budapestről, a Komlói Spirituálé Kwartettet, a Kölcsey Kórust (Tamási László karnaggyal) Debrecenből, a Cantemus fiúvegyeskart Nyíregyházáról (Durányik Lászlóval az élen), Szegedről az ottani Tanárképző Főiskola operatársulatát (Bárdi Sándor

vezetésével). A felsorolásom persze hiányos. Nyilván a koncertek általában összkari művekkel végződtek, nem egyszer Kodály A magyarokhoz c. nagyszabású kánonjával, vagy az Árpád Gimnazistákkal Kodály Angyalok és pásztorok c. csodás kórusával, a Kölcsey Kórusral együtt Händel A Messiás című oratóriumából a Halleluja kórusal.

Ugyanerre a korszakra esik a Salgótarjáni Szinfónikus zenekar és a kórusaim szokásosnál szorosabb kapcsolata. Ebben az időszakban a zenekar karmestere Deák András volt. Filmharmóniai koncerteket vállaltunk. Händel A Messiás c. oratóriumának metszetét adtuk elő, J. Haydn Évszakok c. oratóriumából részeket, opera keresztmetszeteket. Akkoriban (1988-89.) már nemhogy eltűrt, hanem már elfogadott karácsonyi hangversenyeket hoztunk össze. 1990-ben meg kellett ismételni az előadást, akkora volt az érdeklődés. A „lányok” Britten Karácsonyi dalait énekeltek, a vegyeskar előadásában Kodály Szépkönyörgés (Balassi Bálint verse) c. műve fantasztikus hatást tett a közönségre az éppen aktuális romániai történések miatt. (Nem gondoltunk rá előre!)

A krónika úgy teljes, ha elmondom, hogy Haydn Évszakok c. oratóriuma kapcsán összefogtunk a Balassi Bálint Gimnázium Vegyeskarával. A Händel oratórium ürügyén gondoltam (gondoltunk) először (és utoljára?) arra, hogy a Salgótarjáni Pedagógus Kórus, a Salgótarjáni Liszt Ferenc Kamarakórus együtt egy „ütőképes” városi vegyeskar lehetne. Mindenesetre az akkori kiváló Bolyai János Gimnázium Vegyeskarának munkájába lelkesen, szeretettel bekapcsolódtak mindkét kórusból néhányan, a betanításba pedig két kedves tanítványom, Kaposi Ida és Radnai Zsuzsanna segítettek.

Akuztika! Reprezentatív szereleéseink nagyrésze a József Attila Megyei Művelődési Központ nagyteremhez kötődött. Azok a muzsikusok, akik ezen a színpadon felléptek tudják, hogy rendkívül kellemetlen a szereplőknek. A zenészek (kórustagok) nem hallják egymást, ez bizonytalanná teszi őket, intonációs zavarok támadnak ... stb. Ezután nem csoda, hogyha jó akusztikai környezetbe kerültünk, azt rögtön kipróbáltuk.

Herold László igazgató úr nevét még csak futólag említettem. Attól kezdve, hogy „elfogadott”, mindad-

XI.
NEMZETKÖZI
KÓRUSVERSENY
DEBRECEN
1994. JÚLIUS 9-15.

INTERNATIONAL CHOIR COMPETITION BÉLA BARTÓK
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ГОРОДОЙ КОНКУРС ИМ. БЕЛЫ БАРТОКА
INTERNATIONALEN CHORWETTBEWERB BÉLA BARTÓK

Készülődés
a „kis világ-
bajnokságra”

A pedagógiai Belső Érték Összevetés Intézkedés be-
szerezett a jövő évi megrendezésre kerülő debreceni
Béla Bartók Nemzetközi Kórusversenyre. A kis világ-
bajnokságnak is helyi versenyre bontott két alkalommal
készül a 60-éves Bonyhai István szervezővel.

Bonyhai István képeiről

ALLAMI ZENEISKOLA HANGVERSENYVERSEME
1994. ÁPRILIS 26. 17.00

1993. június 17-étől 27. óráig
az iskola udvarján

dig még nyugdíjas nem lett, igazi nevelőm, „főnököm”, kollégám, szellemi partnerem volt. Legfőbb erénye (nem csak velem szemben), hogy hagyott dolgozni és csak akkor szólt bele, ha féltett. Megtudta az értelmes és értelmetlen kezdeményezéseket különböztetni, ami nyilván konfliktusokat okozott belső meggyőződése és hivatali beosztása között.

A lényeg, nem volt gond, hogy jutalomként csaknem minden évben a kórus 1-2 nap „szabadságot” kapott. Ez az 1-2 nap csaknem 1-2 napnyi éneklelésből állt. Bármerre jártunk „akusztikai próbát” tartottunk. Az egr-i Bazilika, az Esztergomi Bazilika, az esztergomi és tatai vár összes használható „terme”, Szegedi Dóm, debreceni Nagytemplom, Aggteleki cseppkőbarlang, lilafüredi István-barlang, Sárospataki Református Kollégium bejárata, hollóközi fatemplom, Szűcs község „kerek” temploma, mihálygergei víztároló, balatonöszödi falatozó.

Rádió! Amíg a Magyar Rádió Éneklő Ifjúsága c. adásorozata működött, kórusaim csaknem minden évben szereplői voltak az adásnak. Mikor először készült felvétel, a „behívót” a 22-es stúdióba kaptuk. Nos, ha van ideális akusztika, akkor az a 22-es stúdióé. (Különböen egy-egy ilyen felvétel alkalmával 2 óra állt rendelkezésünkre, rendkívüli koncentrációt igényelt kórustól, kar-

vezetőtől egyaránt, hogy adásba kerülhető felvétel züllessen.) Tehát első felvételünk: Karai József (József Attila versére írt) Áldalak búval vigalommal című igen igényes és kényes műve. A második nekifutás után a rendező ajánlotta, hogy hallgassuk vissza, szerinte jól sikerült, de döntsek én, hogy megőrizzük, vagy újra vesszük. Meghallgattuk. Döbbsent csend ..., majd valaki a kórusból megszólalt: Ezek mi voltunk?

Ezt a felvételt hallotta maga a szerző a rádióban. Ekkor kezdődött kórusaim kapcsolata Karai József zeneszerzővel, mely a Bolyai Gimnáziumban megrendezett Karai Szerzői Est keretében tetőzött a szerző jelenlétében, közreműködésével.

Még mindig az akusztika ürügyén említem egyetlen külföldi utunkat. Valamikori igen kedves tanítványom, Schmidt Márta révén kerültünk kapcsolatba egy finnországi városkával, Puolankával. Meghívást kaptunk, és akkori igazgatóm, Dr. Szabó Istvánné nélkülözhetetlen igyekezete révén utaztunk is. (Dr. Szabó Istvánné a Magyar Rádió Gyermekkarának tagja volt, egy rádiófelvételünkön Ő is elkísért bennünket, akkor is a 22-es stúdióba, mely számára igen kedves volt, hiszen a rádió kórusainak felvételei is itt készültek. Lényeg, hogy „Kati néninek” a Kórus ügyei nagyon fontosak voltak.)

Bolyai Teréz Gimnázium

MEGHÍVÓ
növendékeink hangversenyére

1989. február 17-én 17 órakor
az iskola aulájában

A. KÓRUSZENE KEF
BOLYAI J
BOLYAI J
A KÖLCS

ROZSGONYI ISTVÁN

Zongorán közreműködik:
DEÁK ANDRÁS

A nevelés színterei a kezdetektől

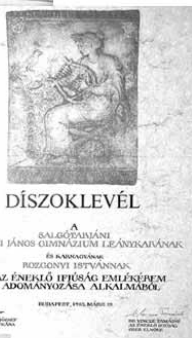

A NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS VB.
MŰVÉDŐS ÖSZÉVÉ

A
Bolyai János Gimnázium
LEÁNYKARÁNAK

SIMAGASÓ
MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGLÉRT
MŰVÉSZETI
NIVÓDIJAT
ADOMÁNYOZ

17/1
sz. nyilvántartási sz. 107/02

OKLEVÉL

Bolyai János Gimnázium
csúszkai
Rizizónyi István
születéséért

AZ ÉNEKELŐ IFJÚSÁG
HANGVERSENYÉN

ARANY
MINŐSÍTÉST SZERZETT

1993. június 11.

Finnországban eltöltött bő hetünk utólag is olyan, mint egy álom. Csodálatos, számunkra ismeretlen természeti környezet, rendkívül kedves, szeretetreméltó emberek.

Öt nap alatt hét koncertet adtunk, a csúcspont a világhírű Kuhmo koncerterméhez fűződik. A délutáni akusztikai próbán 10-12 perc alatt a technikusok beállították a termet. Az oldalfalak, és a mennyezet is mobil. Tökéletesen a kórushoz „igazították”. S este a pódium alkalmasan megvilágítva, a mennyezeten az éppen aktuális, augusztus végi csillagos égbolt alatt énekelhetett a Bolyai János Gimnázium Leánykara tökéletes akusztikai környezetben.

Az akusztika taglalása miatt egy kicsit előreszaladtunk. Nem szabad megfeledkezni az 1991-es 25 éves jubileumi ünnepekről.

150-nél is több levél indult útjára kottákkal mellékelve, hívtam régi kórustagjaimat, találkozzunk és énekeljünk egyet, örüljünk egymásnak. (Add tovább!) Az invitálás minden várakozásomat felülmúlta. Péntek délutáni, esti főpróba után összeállt a szombat délelőtti műsor, melyen rajtam kívül valamennyi már félig-meddig gyakorló tanítványom is dirigált, nevezetesen: Kaposi Ida, Radnai Zsuzsanna, Dicse Zsuzsanna, Durányik László. Az összkart éneklők száma túl volt a 150-en.

Jóleső érzéssel gondolok az általunk (kicsit nagyképűen elnevezett) Évadzáró Társulati Üléseinkre. Ezekre valóban az évad végén került sor „fehér asztalnál” a 4-es teremben. Az ülés első részében nagyon komolyan értékeltem az utánunk hagyott évet – lehetőleg sok dicsérettel, kevés elmarasztalással – a második fele a kórus értékelése volt már, általában sok-sok humorral fűszerezve.

A harmadik féldió éneklésből áll, s ha több kolléga volt, akik „szerettek” bennünket negyedik felvonásként szerenázóztunk, volt mikor fogadott busszal tettük. Valódi szerenádok voltak; csendesek, alkalomhoz illő művel, gyors távozással! (Ma a szerenád fogalma a bal-

lágó osztályokhoz kötődik, kevés kivételtől eltekintve zajos, igénytelen „műsorral”.)

1996 után (már egy kicsit előtte is) éreztem, hogy nagyot fordult a világ körülöttem, az értékek változtak, elbizonytalanodott tanító és tanítványa egyaránt. A „nagy korszak” véget ért. Igazságtalan lennék, megsérteném azokat a fiatalokat, akikkel ezután tettünk szolgálatot a szép és értékes muzsikának iskolánkban. (Eddig nem említettem, hogy kórusaim bázisát saját osztályaim tanulóik adták. 1982-től 1994-ig voltam „zsinórban” osztályfőnök.) 1998 és 2002 között volt még egy nekifutás (ekkor is osztályfőnök voltam.)

A hozzáértő tudja mit jelent, hogy a leánnyal műsoron volt Kodály Pünkösödölő c. műve, Bartók Bánat, Ne hagyj itt, Bolyongás, s a fiúkkal együtt saját orgonistákkal, Rozgonyi Eszterrel, előadtuk Goundon C-dúr miséjét. (Ez utóbbi művet rendszeren „átírtam” saját apparátusunkra. Visszahallgatva is jól sikerült.)

Hosszú vajúdas után döntöttem: sem a Bolyai János Gimnázium kórusairól, sem a Rozgonyi Istvánról kialakított kép ne romoljon. Van egy szint, ami alatt nem tudom elképzelni egy kórus (s vezetője) teljesítményét.

Újabbán Gál Petra tanárnő lelkesen, rendkívüli szeretettel és megértéssel fáradozik egy működőképes énekes csapat létrehozásában. Kívánom, hogy ebből mielőbb kórus legyen.

E 40 éves évfordulóra készülő írás nagy hiányossága, hogy nagyon kevés, számomra ugyanakkor nagyon kedves volt tanítványom nevét említettem. Attól tartok, hogy ha teljes „jelentést” kellene készítenem, nem tudnék annak eleget tenni, részint adminisztratív, részint területi okok miatt.

Ajánlom elbeszélésemet elsősorban valamennyi régi kórustagomnak, kollégának s persze mostani kollégáimnak és tanítványomnak. Az életem „hivatali” része a Bolyai János Gimnáziumhoz köt, nagy élményeim elválaszthatatlanok az iskola kórusaitól.

Köszönöm ezt mindenkinek, akinek köszönhetők.

Régi idők sportélete

40 éves a Bolyai, így eltelt az idő. Ebből az alkalomból visszaemlékezem az ott töltött éveimre, és az emlékek sokasága jön elő gondolataimban. Bőven van, amiről írhatnék, sok minden történt az alatt a 26 tanév alatt, amíg itt tanítottam. Az indulástól, 1966-tól itt tanítottam testnevelést és alkalmanként táncot. Ez alatt a hosszú idő alatt nagyon sok sportbeli vetélkedés, izgalmas verseny, kemény küzdelem volt, szoros eredmény örömteli győzelemmel, vagy csak hajszálom múló idegesítő vereséggel. Mindezekben diákjaimmal számtalanszor volt részünk. A sok sportbeli epizód mellett nagy sikere volt a farsangi bálokra betanított nyitótáncainknak is. A menüettek, keringők, csárdások, polkák olyan sikeresek voltak, hogy egyre többen szerettek volna részt venni benne, így vált hagyománnyá, és ma már el sem lehet képzelni, hogy a bálon ne legyen nyitótánc. Örömmel tölt el, hogy részem lehetett ennek a szép hagyománynak az elindításában.

Kedves emlék, ha volt diákjaimmal való beszélgetés során szóba kerül az „ibolyázás”. Szinte szállóige volt egy időben, és ez terepfutást jelentett a környék hegyi útjain. Tavasz, de őszi időszakban sokszor futottam velük e jelszóval, de be kell vallanom, hogy egyetlen egyszer fordult elő, hogy tényleg szedtünk ibolyát.

De hogy is kezdődött? 1966. szeptember 1-jén indult az új gimnáziumban a tanév. A főépület kész, de a tornatermi szárnyat még építették. A környék, az udvar rendezetlen, hepe-hupás, mindenhol építési anyag vagy törmék. Nehéz körülmények voltak, de változatos volt a terep a futáshoz, téglával lehetett súlyt lökni, kővel dobásokat gyakorolni. A hideg téli időszakban az alsorban szülésgymnáziumot rendeztünk be, és ott szoroskodva tartottuk az órákat. Aztán a következő tanévre kész lett a tornaterem, és lassan a pályák is elkészültek, amit főleg a tanulóifjúság munkájával tudtunk megvalósítani. Teljes lendülettel beindulhatott a sportélet és a testnevelés órai munka.

Az Új Gimnázium az érdeklődés középpontjában volt, így nagy volt a kihívás, hol lesz a helyünk a többi vetélytárs között, hova rangsorolnak a középiskolák között. A sportversenyeken lelkesedésben nem volt hiány, szívvel-lélekkel küzdött mindenki, és nagyon sok szép eredmény született. Nem kívánom felsorolni valamennyi

mezei győztesünket, mert sokan vannak, és az iskola évkönyveiben ezt az érdeklődő megtalálhatja, csak a legnagyobb eredményeket említem, az országos bajnokokat. Komka Magdolna magasugrás, Balázs Dénes középtávfutás, Halmos György úszás.

Volt diákjaink közül Szamkö Katalin nevét kell kiemelnem. Ő az, aki a testépítésben versenyez és többszörös országos bajnoki címe mellett, Európa Bajnokságokon elért előkelő helyezések, és Világ Bajnokságon szerzett aranyérmé jelzi kiváló sportteljesítményét. De meg kell említenem Gibicsár István nevét, aki iskolánk tanulója volt, és felnőtt korában lett magasugrásban országos bajnok és csúcstartó. Meg kell említenem Pálfalvai Zoltán tanár úr kiemelkedő eredményeit is, ő mint iskolánk diákja magasugrásban elsőként ugrotta át a 2 métert.

Az iskolai sportélet legszínesebb eseményei a tanév végi tornaünnepélyek voltak. Ezeket majdnem az egész tanulóifjúság szerepelt. Egy-egy vagy több osztály fiai, vagy lányai mutatták be gyakorlataikat. Mindenki lelkesen készült, hogy az ő osztályának vagy csoportjának a produkciója legyen a legszebb. A tavaszi időszak testnevelés óráin nagy részt erre a szereplésre készültünk. Az iskolai tornaünnepély mellett négyévente Országos Sportnapokat is rendeztek, melyeken az iskolák egy-egy gyakorlattal vettek részt, de előfordult, hogy több iskola diákjai közösen erre az alkalomra készült gyakorlatot tanultak be, és több százan mutatták be.

Mivel nekem néptáncoktatói képesítem is van, ezért táncos elemeket is bele-bele vittem a házi tornaünnepélyek gyakorlataiba. Nagy sikere volt, amikor 1974-ben a városi OSN alkalmával 120 tanulóknak táncolt csárdást az akkor nagyon szép Kohász Stadion pályáján.

S milyen gyakorlatok, gyakorlatsorok voltak ilyenkor műsoron? Volt szabadgyakorlat, eszközös gyakorlatok bottal, karikával, szalaggal, kézi súlyzóval, zászlóval, tollasütővel, esernyővel, tornapaddal, buzogánnyal, aztán szekrényugrás, asztalugrás, tánc. Voltak sportági bemutatók: torna, birkózás, vívás, karate, magasugrás.

A tornabemutatók fénypontja az iskolai háziversenyek egy-egy döntő mérkőzése volt fociból, kosárlabdából. De volt úgy is, hogy másik iskola valamely csapatát

hívtuk meg egy meccsre. A legnagyobb érdeklődés mindig a tanár-diák meccseket kísérte. (Sokszor kikaptunk.) A tornaünnepély később a Bolyai Napok szerves része lett a pénteki nap délutánján.

1992-ben távoztam a Bolyai Gimnáziumból. Akkorra már kevesen voltunk az alapító testület tagjai közül. Ez az élet rendje, hogy az öregek átadják helyüket a fiataloknak, s most azok folytatják munkánkat akiket annak idején mi indítottunk, segíttünk a pedagógus pálya felé.

Távozásom előtt némi számvetést csináltam, hogy mit is értem el ez alatt az idő alatt. Úgy érzem diákjaim nagyobbik részével sikerült megszeretnem a sportot, a mozgást, s ha ettől egy kicsit is egészségesebb, edzettebb felnőttek lettek, akkor nem dolgoztam hiába.

Kmettyi Ferenc

nyugalmazott testnevelő tanár

Az ODK (Országjáró Diákok Köre)

Intézményünkben az iskolai sportkörön (ISK) belül működik az Országjáró Diákok Köre (ODK). Szinte egyidős az iskolával, mert őse eredetileg az iskolai sportkör természetjáró szakosztálya, ill. az iskolai KISZ-szervezet egyik érdeklődési köre volt. Működését egy 1974-ben megszületett OM utasítás szabályozta be. Ennek megfelelően az ODK az 1974/75-ös tanévben kezdte meg működését iskolánkban ezzel a máig is megmaradt névvel, bár a tartalma az eltelt több mint 30 év alatt igen sokat változott. „Atyja” Szabó István tanár úr volt, akinek neve összeforrt az ODK-val és ezt egészen 1987-ig (Budapestre költözéséig) szervezte. Az ODK-ról részletes összefoglalót írt 1986-ban, az iskola XX. évfordulójára megjelent évkönyvben.

Svájci Alpok: a Matterhorn

Az ODK eredeti célkitűzése az volt, hogy a tanulók minél nagyobb részét bevonja a természetjáró mozgásba. A természetben való sportolás keretében fej-

lessze a tanulók fizikai és szellemi képességeit, segítse a honvédelmi felkészítést, tartalmasabbá tegye a mozgalmi és a közösségi életet. A mai fiatal számára ezek része már vagy megmosolyogtató vagy értelmet vesztett célkitűzés, elvégre hol van már a honvédelmi nevelés (lassan már katonaság sincs!), a mozgalmi élet. Bár egy részük ismerős annak, aki részt vesz napjaink cserkész mozgalmában. Megszűntek azok az ifjúsági szervezetek is, amelyek összefogták, koordinálták a szervezett diák természetjárását.

Mivel én 1975-ben érettségiztem a Bolyai Gimnáziumban, már nem voltam aktív részese az ODK-nak. Legközelebb 1987-ben kerültem vele kapcsolatba, amikor mint tanár visszakerültem régi iskolámba. Egyetemista koromban belekóstoltam a barlangászatba, a túrázásba, mint katona pedig közelkerült hozzám a víz (utász-hídépítő műszaki zászlóalj), a kerékpározás már gyerekkori szerelmem volt, így misem volt természetesebb, hogy mindezt megpróbáltam a tanári pályán is kamatoztatni.

Már 1987-után elkezdtem szervezni a kisebb túrákat, de az ODK irányítását csak 1992-ben vettem át Árpádné Vincze Marietta kolléganőmtől.

Célkitűzésem az volt, hogy megismertessem tanulóinkkal a szűkebb-tágabb környezetünket elsősorban földrajzos szemüvegen keresztül. A cél érdekében túrákat kezdtem szervezni lakóhelyünk környékére (pl.: Karancs-Medves, Mátra, Bükk), illetve megindult a külföldi túrák szervezése is a Magas-Tátrától az Alpokon át bővítve a kört. Először így az első „túrázó-társaim” a földrajzos érdeklődésű diákjaim közül kerültek ki. A

„hőskorban”, az 1990-es évek elején volt olyan Alpok-túra, ahol bizonyos versenyeredményekhez kellett kötőm a részvételt, olyan nagy volt az érdeklődés.

Először csak gyalogtúrák szervezésével foglalkoztam. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy 10-15 évvel ezelőtt a gimnazista korosztály mind fizikailag, mind mentálisan sokkal erősebb volt. Az egynapos gyalogtúráinkon 20-30 km-es távokat tehetünk meg keresztül a Mátrán, a Bükkön, a Börzsönyön és az átlagos létszám 25-30 fő volt. Akkor még nem volt nyafogás, kiborulás, és az ott átélt kalandokat ma is emlegetik a már a 30 év körül járó régi tanítványaim, amikor osztálytalálkozókon vagy csak úgy véletlenül összefutva felelegetjük a „rég szép időket”. A hazai tájakon kívül bejártuk a Magas-Tátra szinte összes túraútvonalát, az osztrák-svájci-olasz-francia Alpok legszebb részeit, álltunk fenn a görögországi Olümposz csúcán, de szétnéztünk már

Földközi-tenger: Stromboli-szigete

spanyol-portugál és nyugat-európai utakra. Talán a legnépszerűbbek azok az olaszországi utak voltak, ahol Velence, Firenze, Pisa, Róma, Assisi, San Marino, Nápoly, Pompei, Palermo városa mellett bejártuk az ország aktív vulkáni területeit, megnézve a Vezuv, az Etna, a Lipari-szigetek (Stromboli) vidékét. Sokan tán öregkorukban is fogják emlegetni, hogy milyen is pár száz méterről filmezni és fényképezni lávaömlést.

A túrák haszna több téren is megnyilvánul. Önállóságra nevel (sátorverés, ételkészítés, a személyes holmik állandó elpakolása, stb.), növeli a másokhoz való alkalmazkodóképességet (ami manapság egyre jobban hiányzik mindenkiből!) és nem utolsósorban a fizikai teljesítőképességet, amire a számítógépek és a DVD-k előtt ülés nem igazán van előnyös hatással.

Később próbáltam bővíteni a palettát kerékpártúrák és vízitúrák szervezésével is. A kerékpár, hogy őszintén bevalljam, nem jött be! Ehhez már a mai fiatalok elkényelmesedtek. A víz népszerűbb lett. Megszokott helyünké vált a tokaji vízisporttelep, ahonnan szép túrákat lehet tenni a Bodrog holtág-rendszerébe. 2005 nyarán a Felső-Tisza-vidékre szerveztünk túrát, az idén pedig a Duna kislápföldi szakasza következne.

Közben én elszakadtam a bolyais tanítástól, mert 2003. szeptemberétől egy másik oktatási intézmény vezetését vettem át, 2005. nyarától pedig a tanítás mellett mint vállalkozó is tevékenykedem. Kapcsolatom azonban nem szakadt meg a gimnáziummal. Utódom a földrajzos katedrán és az ODK élén dr. Engelberth István tanár úr. Mint régi tanítványom és mint sokban hasonlóan gondolkodók együtt próbáljuk életben tartani a természet szeretetét és a természetjárást.

Székely Miklós

Monte-Carlo

a szicíliai Etna, a spanyolországi Pireneusok és a Sierra Nevada csúcsairól is. A salgótarjáni hegymászó- és barlangász-klubbal és a tarjáni Különleges Mentőszolgálat embereivel (egy részük volt bolyais diák) közösen barlangi túrákat (Budapest-környéki barlangokba) és hegymászó oktatótáborokat is szerveztem. Ezek veszélyessége és a szülők hatására (nem igazán örültek ezeknek a túráknak!) felhagytam ezirányú tevékenységemmel.

Aztán változtak az idők, változtak a gyerekek is. Gyere kényelmesebbé váltak, így a hegymászóutak lassan átadták helyüket az országjáró utaknak, bár egy kis túrázást-hegymászást mindig megpróbáltam becsempészni a programokba, egyre kevesebb sikerrel. Az útiterveket mindig úgy próbáltam összeállítani, hogy a tanulók megismerjék az országok, a nagyobb országrészek legfontosabb földrajzi, kulturális, történelmi helyeit. Így került sor többször görögországi, szlovén-horvát, olaszországi,

„Egyetlen megfontolt lépés jó irányba több, mint a téves úton a versenyfutás”

(Jókai Anna)

1990 októberében Dr. Szabó Istvánné igazgató nő kezdeményezésére az iskola tanári kara létrehozta a **Bolyai János Alapítványt** 50.000 Ft induló vagyonnal.

Az alapítvány célja: (idézet az Alapító Oklevélből)

- ösztönözze és jutalmazza az oktató-nevelő munkában kiemelkedő tevékenységet folytató tanárokat.
- iskolánk hírnevét öregbítő tanulói teljesítményeket.
- az iskolát hosszú időn keresztül segítő személyeket és szervezeteket.
- pályázat útján támogassa a tehetséges tanulók képességeinek fejlődését, az alkotó pedagógusok szakmai fejlődését, az iskolai innovációt.
- kiemelten kívánjuk támogatni az idegennyelv-tanulást.
- a külföldi diákcsera kapcsolatokat és szakmai táborokat.”

A gimnázium tanári kara az alapítvány kezelését kuratóriumra bízta, melynek tagjai az igazgató, 2 fő a tantestületből (elnök), 3 fő az SZMK választása, delegálása alapján, 1 külső képviselő (volt bolyais). A kuratórium egyben az alapítvány kezelési jogát is gyakorolja.

Abban a megismerkedésben részesültem, hogy az első kuratórium elnöke lehettem. A stafétát Básti Istvánné, majd Bulyovszkyné Borók Edit és Árpád Sándor kollégák vitték tovább, ápolták, gazdagították az alapítvány hagyományait.

A kuratórium minden évben az iskolai élet valamennyi területét felölelő pályázati felhívást tesz közzé külön a tanárok, külön a diákok számára. A pályázatot megadott határideig kell benyújtani. A kitüntetésben részesítendő diákokra és pedagógusokra a tanári kar és a diákönkormányzat egymástól függetlenül tehetnek javaslatot minden év március 31-ig. A díjak átadására a Bolyai Napon kerül sor. A kitüntetésekhez pénzjutalom is jár.

Az alapító okmány rendelkezett egy Bolyai Emlékérem tervezetéről és elkészítéséről. Az iskola legnagyobb kitüntetését első ízben 1991-ben iskolánk volt igazgatója, Herold László kapta. Hosszú lenne felsorolni azon pedagógusok és diákok névsorát, akiket már 1974-óta Emlékplakettel és Díszokirattal illetve Elismerő Oklevéllel tüntetett ki az iskola.

Kiemelt célunk volt, s az is maradt, támogatni az idegen nyelv tanulását, segíteni, bővíteni a diákcsera-kapcsolatokat. A német, francia, angol, lengyel cserelátogatásoknak mára már hagyománya van. Kétévente ismétlődnek az oda-vissza utazások. Egy-egy 30 fős csoport és a kísérőtanárok költségeihez az alapítvány egyre bőkezűbben tud hozzájárulni. Aranytartalékként szolgál az ODK túráihoz is.

1996-ban, a 30. évfordulóra a kuratórium Alapítványi Bált rendezett, melynek célja a tantestület és a szülők „fehér asztal” melletti baráti találkozója volt. A diákok műsorral, az iskola egy jó vacsorával fogadta a vendégeket. Ebből a kezdeményezésből is hagyomány teremtdött.

Az alapítvány a szülők támogatása nélkül alig lenne életképes. Köszönjük, hogy SZJA-juk 1%-át sokan minden évben felajánlják és jelentős összeggel gazdagítják.

1996-os évkönyvünkben szerepelt egy névsor (azóta bizonyára bővült), melyben felsoroltuk kik azok a szülők, akiknek gyermekei is a Bolyaiba járnak. Kell-e ennél fényesebb bizonyíték a bizalomra, a folytatásra, a támogatók szeretetére?

Kívánom, hogy a BJK Alapítványa a jövőben is bőltölse vállalt hivatását!

Salgótarján, 2006. március 3.

Dr. Tuba Gáborné
az Alapítvány első elnöke

A Derkovits Gyula Iskolagaléria

**Berencsikné Gedeon
Hajnalka
galériaavezető**

Az 1967-68-as tanévben a salgótarjáni Bolyai János Gimnáziumban megnyitották Magyarország első iskolagalériáját, mely a mai napig Derkovits Gyula nevet viseli. Büszkék vagyunk arra, hogy galériánk 10 évvel fiatalabb az önálló Magyar Nemzeti Galériánál.

Azóta e nemes kezdeményezésből kiindulva országsszerte elterjedt, és általánosan elfogadott mozgalomban teljeseedik ki. Hazánkban az esztétikai nevelésnek ezt a formáját a legnépesebb látogató közönség, az ifjúság élte. Naponta szembesülünk műalkotásokkal, így elmondhatjuk, a múzeumokat, galériákat is felülmúlja látogatottságában. Nem beszélve arról, hogy a legfogékonyabb közeggel gazdagítja a társadalmat, kinevelve a művészeti nevelés által az új, művészetet értő és szerető közönséget.

Galériánkat Czinke Ferenc Mukácsi-díjas, Erdemes és Kiváló Művész, az iskola első rajztanára alapította, aki felismerte a modern iskolaépület által kínáló kintő tér adottságokat, a galéria céljának megfelelő lehetőséget.

Az emeleti tetőtéri világítás természetes fénye és a viszonylag magas falú galéria megvilágító rendszere szerencsésen kiegészítik egymást, az aula tágas méretein csaknem végigfutó, egyenrangú helyzetben álló paravánok ritmikus felületei pedig kintő rálátást biztosítanak a kiállítások egész összképre. A néhány éve felújított korszerű világítástechnika még teljesebbé teszi a műléveszetet.

Más galériák zsúfolt, távlatok nélküli jellegével szemben a Derkovits Gyula Iskolagaléria valóban kiváló bemutató helynek számít, országos viszonylatban is.

Nem véletlen tehát, hogy Czinke Ferenc 20 éven át vezette galériájában a leghíresebb magyar és külföldi képző- és iparművészek legnívósabb alkotásaikkal is szívesen állított ki. Az objektív adottságokon túl azonban a személyes kapcsolatoknak, Czinke Ferenc kitaró művészeti közéletet szervező erőfeszítéseinek és az alkotók nemes lelki gesztusainak is köszönhető, hogy galériánk képgyűjteménye mára igen tekintélyes, számban és műértékben egyaránt gyarapodott.

A hosszú évek során meghívott szereplők között olyanok is vannak, akik ma már sajnos nem élnek közöttünk, de műalkotásaikkal tovább élnek. Csohány Kálmán, Reich Károly, Ritkei József, Iványi Ödön, Hegedűs Morgan, Tamás Ervin, Xantus Gyula, s tovább folytatható a sor! Sajnos...

Az Intersymposium itt tartotta nemzetközi művésztalálkozóját iskolánkban, kiállításai gazdagították a sort. Bocskai Béla, Jakoby Gyula Szlovákiából, Patrascu Georghe, Coita Nistor Romániából, Judnikov Alexander, Bobkin Alexander a Szovjetunióból, Falat Antoni, Przybill Jeszy Lengyelországból, vagy Iszlamo Fikret Bulgáriából, folytathatnánk a sort, de egyéni bemutatásban is emlékezetes maradt Tapio Tuhkanen (Finnország) kiállítása is.

Kiemelkedett a sorból, amikor a hetvenes években az Országos Madách Illusztrációs Kiállítást itt nyitotta meg a Művelődésügyi Minisztérium képviselője.

Számtalan megyei alkotó mutatkozott be galériánkban nagy sikerrel, az országosan ismertek sorában. Sokan elnyerték a Derkovits Emlékérmét.

Az utóbbi évek szűkösebb pénzügyi korlátai miatt kevesebb lehetőség nyílt a távolabbról meghívható és reprezentatív csoportos kiállításokra, neves megnyitó személyiségek meghívására. Bízunk olyan pályázati vagy alapítványi rendszerekben, amelyek ilyen jellegű feladatok megoldására is lehetőséget nyújtanak, mert a galéria vizuális kommunikációban betöltött, semmivel nem pótolható szerepe ma már vitathatatlan.

Az idei tanévben jubileumi kiállításra készülünk. A kiállítás anyaga két részből tevődhet össze; az eddig kiállító művészek újabb műveiből, s a gyűjteményben őrzött darabokból, amely keresztmetszetet nyújthatja az elmúlt 30 év bolyais, illetve magyar művészeti életnek.

Birkás Babettel elindítottuk új mozgalmunkat, a legtehetségesebb tanítványok búcsúzó bemutatkozását.

Ma már azzal is dicsekedhetünk, hogy galériánkról az INTERNET Palóc Art hálózatán is található információk.

Reméljük, az elkövetkező évtizedek is szolgálnak majd az eddigiekhöz hasonló értékteremtéssel, újszerű művészeti élményekkel, amelyek elősegítik a párbeszédet az alkotók, a művek és mindenkor nézőik között.

A cikk megjelent a 15. évkönyvben (1995-1998) a Derkovits Gyula Iskolagaléria 30 éves évfordulója alkalmából.

Fények és reflexek

A Derkovits Gyula Iskolagaléria az ezredforduló után

Iskolánk hétköznapijaiban állandó feltöltődést, üdítő színtelenséget jelent a 39 éve működő galéria. Amikor a paravánok megtelnek fényképekkel, festményekkel vagy rajzokkal, a diákok és tanárok természetes érdeklődéssel fogadják azokat. Figyelnek, kérdeznek, gondolkodnak a látottakról. Ha pedig éppen üresek a falak, valamennyiünknek hiányérzete támad.

„Horror vacui” – azaz félelem az ürességtől, az emelkedő, értelmezhetetlen és kezelhetetlen (belső) ürességtől. Félelem a megnevezhetetlentől, a meghatározhatatlantól, a megmagyarázhatatlantól. Az írás, a képzelet, az alkotó művészet folyamatos hajsza és menekülés. Hajszolása a fogalmakba sűrítendő értelemnek és menekülés a káprázat gerjesztette ürességérzés elől. Keresése az igaznak és örök bizonyosságnak. Valószínűleg ugyanez vonatkozik magára a művészetre és a nyelvre is. Az ember egyik alapvető tulajdonsága az irtózás a csendtől és a megismerhetetlen, megfoghatatlan légüres tértől. Nem elég üresen hagyni a fehér lapokat. A helyes ösztön nem ismeri a fehér lapot. Már a barlangok és a sziklák falait is elborították a rajzok, a festmények és az alkotó kezek lenyomatai. Már az első cserépedényeken végigsorjáznak a geometrikus vonalak, és az ősi sírokban is találtak ékszereket, díszes használati tárgyakat.

Miért kellene tagadnunk, hogy a mi világunkban, a saját életünkben is nélkülözhetetlenek, sőt egyre fontosabbak a vizuális kommunikáció üzenetei? Tudományos kísérletek igazolják, hogy tudásunknak 90 %-át (!) a látásunk segítségével szerzzük meg! Ezért nem mindegy, milyen képi minőségű környezettel vesszük körül magunkat. Kellő önmérséklettel és kritikával ki kell válogatnunk a tömegmédiával szuggesztív képzőművészi alkotásokat, és tudatos bátorsággal szakítani kell a giccs minden formájával. Ehhez azonban biztosan meg kell ismernünk az esztétikai kategóriákat, és az őszintén szép fogalmát. Ez a kérdés a XX. századi modern művészetek megszületése óta azért nehéz, mert maga a szépség is viszonylagosság lett. Kurt Vonnegut írja a Kékszállás című könyvében:

„– Hogyan lehet megkülönböztetni egy jó képet egy rosszról?

– Annyi az egész drágám, hogy meg kell nézni tízmillió festményt, aztán már soha nem téved az ember...”.

Ez talán így is van. Iskolagalériánknak az a legfőbb küldetése, hogy testközelbe hozza a mai magyar képzőművészetet diákjainkhoz. Segítünk abban, hogy a gyerekek találkozzanak a különböző irányzatokkal, az élő kultúrával, és az élményvitaalapja legyen az ítéletek megalkotásának. Felfoghatjuk az iskolagaléria működését egyfajta provokációnak is, amely kibillentheti szűrke közönyéből a képkultustól megcsömörlött XXI. századi befogadót.

Hogyan szólít meg bennünket a Kép? Milyen hatással van ránk egy művész? Mire emlékszünk majd a megnyitók után? Beleégeti-e magát egy festmény a lelkünkbe, és tudunk-e azonosulni a kiválasztott mű üzenetével? Nyitottak vagyunk-e az új iránt, vagy azonnal elvetjük azt, ami első látásra nehezen érthető? Az előítéletek rabjai vagyunk-e, vagy meg tudnak győzni bennünket az érvek? Kiengesztelődik-e bennünk egymással az értelem és az érzés? Ezek a kérdések a galéria működésének motivációi.

Az elmúlt években több érdekes képzőművészeti kiállítás is rendeztetett. Voltak olyan mesterek, akiknek művei gyönyörködtető látványosságukkal maradtak emlékeztetésekké, és akadtak olyan szereplők is, akiknek a munkája kedélyeket borzolóan újszerű és szokatlan volt. Sajnos tudomásul kell vennünk, hogy már évszázadok óta nincs egyetértés a kortárs művész és közönsége között. Talán a reneszánsz volt az utolsó stíluskorszak, ahol ez az összhang még tökéletesen működött. A ma oly népszerű XIX. századi impresszionizmust is elvetették a maga korában, és a mai művészetről is azt kell sejtenuünk, hogy az idő fogja megtélni egy-egy alkotói életmű maradandóságát. Nekünk csak figyelnuünk kellene, és jó lenne felfedezni azt, aki a jövő számára is többet fog jelenteni a hétköznapi népszerűségénél.

Évente kb. 4 – 7 kiállítást rendezuünk, amelyek elsősorban Magyarországon és Nógrád megye jelentős alkotóművészeit mutatják be, de időről időre helyt adunk rajzzal foglalkozó tanulóinknak vagy tematikus tárlatoknak is.

Az utóbbi években Fancsikné Csaba Mária festő- és fotóművész, Kalocsai Enikő, Réti Zoltán festőművész és Ujhelyi Eszter textiltervező iparművész munkáiban is gyönyörködhettünk. Láthattuk Rigó Tibor sajtófotóit. A Marosszéky Gábor tanár úr által rendezett 2002. évi Bolyai Héten Bolyai János születésének 200. évfordulója alkalmán

A nevelés színterei a kezdetektől

mából Nógrád megye általános iskoláinak Bolyai Jánosról készült rajzait pályázaton mértük össze.

Kiemelkedő esemény volt galériánk életében a 2002. áprilisában rendezett Országos Középiszkolai Vizualis Tanulmányi Verseny anyagának csoportos kiállítása. Az egész ország területéről bevezetett diákok a Magyar Iparművészeti Egyetem által zsűrizett 1-40. helyezetteiként szerepelhettek galériánkban. A versenyről és a képekről a Magyar Iparművészeti Egyetem adjunktusa, a verseny fővédnöke, Zombori Béla tanár úr tartott emlékezetes előadást. A rendkívül magas színvonalú kiállítás képet adott a középiszkolás korosztály csúcsteljesítményéről, hallatlan kreativitásáról.

A galéria egyik legnevezetesebb kiállítása 2003 októberében ef. Zámbo István Erdemes Művész Matits Ferenc művészettörténész által bemutatott tárlata volt. A modern kortárs művészet egyik sajátos alakja szürrealista - dadaista - FLUXUS művészeti irányzatot képvisel, és a hazai művészeti élet egyik legelismertebb festőművésze.

2004 februárjában Nógrád megye egyik legjelentősebb grafikusművésze, Hibó Tamásnak rendeztünk posztumusz tárlatot. A képek bemutatásával, értő elemzésével Brunda Gusztáv, Hibó Tamás egykori barátja nyújtott felhathetetlen percek.

Áprilisban Herczeg István, Egerben élő kiváló grafikusművész aprólékos, meditatív munkáit ismerhettük meg.

A 2003/2004-es tanév a Bolyai Napok ünneppsorozatával búcsúzott. Ez alkalommal is a rajzzal foglalkozó tanulóink kiállítását láthattuk, akik tanúbizonyságot adtak felkészültségükről, tehetségükről.

2004. szeptemberétől Strohnér József gyönyörűen kivitelezett, összetett technikával készült tűzzomancait láthattuk. Decemberben került sor Derkovits Gyula születésének 110. évfordulójára rendezett kiállításunkra, amelyet a Nógrádi Történelmi Múzeum támogatásával rendezhettünk meg. A megnyitót Peák Ildikó művészettörténész tartotta. 2005. februárjától Buda László természeti- város- és barlangfotóival találkozhattunk. Áprilisban egy újabb rendezhető kiállítás szerepelt nálunk: Baji Miklós Zoltán kedélyeket borzoló képeit, installációit mutatta be dr. Csach Gábor művészettörténész. A tanév végén újra rajzosaink képei kerültek a falakra, és velük párhuzamosan Előd László fantasztikus bűváfotóit csodálhattuk meg.

Bízunk benne, hogy a Derkovits Gyula Iskolagaléria a jövőben is vállalhatja alapvető céljait, létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen. Szeretnénk, ha ez az iskolai fórum továbbra is egy jól működő műhely rangját őrizhetné.

A 2005/2006-os tanévben ünnepeljük iskolánk alapításának 40. évfordulóját. Erre a jubileumi évre ennek jegyében készültünk, és olyan tárlatsorozatot tervezünk, amely visszatekint az eltelt négy évtizedre, az alma mater büszkeségeire.

Most pedig arra buzdítom a kedves olvasót, hogy ha van kedve egy játékos megmérettetéshez, próbálja megválaszolni az itt következő kérdéseket!

- Milyen stíluskorszakba illeszthető Derkovits Gyula festőművész életműve?
 - Impresszionizmus
 - Fauvizmus
 - Expreszionizmus
 - Absztrakció
- Mikor ünnepeltük Derkovits Gyula születésének 110. évfordulóját?
 - 2004-ben
 - 2005-ben
 - 2002-ben
 - 2003-ban
- Hol található Magyarországon a legelső Derkovits kép?
 - Szombathelyen
 - A Magyar Nemzeti Galériában
 - A Kiscelli Múzeumban
 - A Nógrádi Történelmi Múzeumban
- Mikor alapították a Derkovits Gyula Iskolagalériát?
 - 1965-ben
 - 1969-ben
 - 1970-ben
 - 1967-ben
- Melyik az a kép, amelyet nem Derkovits Gyula festett?
 - Híd télen
 - Éjjeli őrkártya
 - Végzés
 - Nemzedékek
- Ki volt az a fiatal kortárs képzőművész, akinek 2005 áprilisában mutattuk be nagy visszhangot kiváltó festmény és performance kiállítását?
 - Baji Miklós Zoltán
 - Csach Gábor
 - Előd László
 - Ef. Zámbo István
- Tárgasban hány darab 50x70 cm-es kép állítható ki iskolagalériánk paravánjain?
 - 20-30 db
 - 40-50 db
 - 60-80 db
 - 100-120 db
- Hányadik iskolagalériaként alapították 1967-ben a Derkovits Gyula Iskolagalériát?
 - Harmadik
 - Tizenkettedik
 - Első
 - Harmincötödik
- Hány ember segíti rendszeresen iskolagalériánk működését?
 - Kettő
 - Öt
 - Tizenkettő
 - Száz
- Honnan származik a Derkovits Gyula Iskolagaléria képzőművészeti gyűjteménye?
 - A Nógrádi Történelmi Múzeumból
 - A művészek adományaiból
 - Művészi hagyatékából
 - Régi gimnáziumi örökségből
- Melyik az iskolagaléria évente visszatérő tárlata?
 - Az emek rajzosok év végi kiállítása
 - Fotóművészeti kiállítás
 - Iskolatörténelmi kiállítás
 - Őszi tárlat
- Hány kiállítás van tanévenként galériánkban?
 - 2-3
 - 5-7
 - 8-9
 - 1-2
- Hol láthatók rendszeresen a diákok alkotásai?
 - A tanteremben
 - A rajzteremben
 - A rajzterem folyosóján
 - Az emeleti tárlókban

Megoldások: 1/c; 2/a; 3/a; 4/b; 5/b; 6/a; 7/b; 8/c; 9/c; 10/b; 11/a; 12/b; 13/c

Berencsikné Gedeon Hajnalka
tanár

Művészek, tanárok, művésztanárok

Pálfalvai Zoltán
igazgatóhelyettes

Egy iskolagalériai csoportos kiállítás megnyitó beszédének megírásakor – főképp, ha azt első alkalommal teszi – nincs könnyű helyzetben az ember. Meg kell találnia azt a helyes arányt, amelyben már be tudja mutatni az alkotókat, és még fenn tudja tartani a rohanó világhoz szokott középiskolás hallgatóság figyelmét.

A Bolyai János Gimnázium ebben a tanévben rendezvénysorozattal ünnepli fennállásának 40. évfordulóját. Ennek a rendezvénysorozatnak az első állomása ez a tárlat.

Ma nyíló kiállításunkon bemutatathatom egykori tanáriamat, volt és jelenlegi kollégáimat, akik hosszabb-rövidebb ideig rajztanárként dolgoztak, illetve dolgoznak ma is iskolánkban, és közben alkotóművészként is megismerhette őket hazánk, sőt néhányukat a nagyvilág művészetre fogékony közönsége is.

Az alkotások elemzésére – a cipész maradj a kaptafánál szőlást szigorúan szem előtt tartva – nem vállalkozom. Azt azonban feltétlenül fontosnak tartom, hogy művésztanárainkat és eddigi életpályájukat tanítványainknak bemutassam.

A bemutató mottójául Zinke Ferenc tanár úr szavait választottam:

„Az ember úgy él a világban, mint a folyókban alakuló kavics... ezekből épül fel aztán az a katedrális, ami életünknek és saját jövőnknek lesz a jelképe. És ha időnk lejártával elkészül a tető, boldogok lehetünk a műlátán...”

Zinke Ferenc festőművész-grafikus 1926-ban született a bodrogközi Meszeske tanyán. Elemi iskoláit a tanyavilágban, a középiskolát Sárospatakon a Református Tanítóképző Intézetben végezte.

A Dési Huber Képzőművész Kollégium egyik alapítója volt. Rajztanári diplomáját Magyar Képzőművészeti Főiskolán szerezte. 1961 és 1964 között Derkovits ösztöndíjas, 64-ben a Római Magyar Aka-

démia ösztöndíjasa volt. Vendégtanárként tanított Svédországban és Finnországban. Tagja volt a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, továbbá az UNESCO Nemzetközi Képzőművészeti Szövetségének.

Munkáit a világ számtalan pontján láthatták önálló és csoportos kiállításokon Nápolytól Helsinkig, Torontótól Moszkváig.

Művészként elnyerte a legrangosabb állami elismeréseket: Munkácsy-díj, Derkovits-díj, SZOT-díj, valamint Érdemes és Kiváló Művész címmel tüntették ki. Pedagógusként megkapta az Oktatásügy Kiváló Dolgozója címet, Nógrád Megye Pedagógiai Díját és iskolánk legrangosabb kitüntetését, a Bolyai-érmet. Több évtizedes munkásságát Salgótarján város és Pácín község díszpolgári címmel ismerte el.

1964-től a salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, majd 1966-tól 21 éven át a Bolyai János Gimnázium rajztanáráként dolgozott.

1967-ben – felismerve az iskola épületének kitűnő adottságait – megalapította az ország első iskolagalériáját, amely Derkovits Gyula nevét kapta és viseli ma is. Ezzel nem csak egy kiváló kiállítóhelyet teremtett az alkotók számára, hanem – és ez talán sokkal fontosabb – az élő művészetet behozta az iskola falai közé. Tanítványok és kollégák számára elérhető közelebbe kerültek, mindennapos társakká váltak a műalkotások.

Irányításával tanítványai gyűjtötték össze a rajztermi folyosón ma is megtalálható kisebbfajta néprajzi kiállítás anyagát.

Több mint két évtizedes pedagógusi pályafutása alatt számos tanítványát indította el a tanári, művészi, művészettörténeti pályán.

Tanári munkájáról így vallott: „Amikor én a Bolyai-ban tanítottam, akkor egy nagy felkészültségű tanári gárdával voltam körülvéve. Nekem boldogság és kitüntetés volt, hogy velük együtt taníthattam. Ott – én úgy érzem – nem is érezték rajtam, hogy művészként élek közöttük, művész ithon a műtermemben voltam, én ott tanárnak éreztem magam. Imádtam tanítani, szerettek a gyerekek a tantárgyaimat.”

L. Presits Lujza festőművész 1938-ban született Kaposváron, majd a középiskola elvégzése után a szegedi Tanárképző Főiskola rajz-földrajz szakán szerzett tanári diplomát, ahol Vinkler László festőművész-proffessor volt a mestere.

1959-től Kaposváron, majd 1966-tól 1993-ig Salgótarjánban a Gagarin Általános Iskolában dolgozott rajztanárként. A Bolyai János Gimnáziumban az 1978/79-es tanévben a rajz fakultáción részt vevő tanulók munkáját irányította. 1984-től megyei rajz- és közművelődési szakfelügyelő, majd szaktanácsadói feladatokat látott el.

1982-től tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete festészeti tagozatának, valamint a Magyar Vízfestők Társaságának.

Alkotótevékenységgel rendszeresen 1966 óta foglalkozik. Kedvelt témái a tájképek, virágcsendéletek, a magyar mondák, regék, a betyárvilág és a népművészet formakincse, amelyek tűzzománc, olaj és akvarell technikák által kelnek életre.

Alkotásait több egyéni és csoportos kiállításon láthatta az érdeklődő közönség. Munkáit a Pedagógus Képzőművészek Festészeti díjaival és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének díjával jutalmazták.

B. Gedeon Hajnalka 1961-ben született Salgótarjánban. Középiskolás éveiben már Iványi Ödön tanítványa volt. 1983-ban az egri Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán tanári diplomát szerzett. 1987-ben került a Bolyai János Gimnáziumba, a nyugdíjba vonuló Czinke Ferenc tanár úr megüresedett helyére.

1990-ben a szegedi JATE földrajz szakán, 2000-ben a budapesti Iparművészeti Egyetemen szerzett diplomát. 1997-ben felvételt nyert a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületébe, amelyben a képregrafikus osztály tagja lett.

Munkáival 1984-től szerepel a csoportos és egyéni kiállításokon, ahol többször is díjakkal ismerték el alkotásait. A számtalan tárlat közül talán legjelentősebbek a salgótarjáni Országos Rajzbiennálé és az Országos Millenniumi Grafikus kiállítás.

A grafika számára az érzelmi és a belső lelki kifejezés eszköze. Fő témái az ember és a természet egymásra hatásának viszonya, az idő és az elmúlás motívumai, a tárgyak és jelenségek lelki kisugárzásának kérdései.

Gáspár Aladár festőművész 1946-ban született Ságújfaluban. 1964-ben érettségizett Salgótarjánban, a Madách Imre Gimnáziumban, ahol Czinke Ferenc gra-

fikusművész szakkörében kezdett el rajzolni. Az egri Tanárképző Főiskolán 1968-ban rajztanári, majd 1979-ben a Magyar Képzőművészeti Főiskolán művésztanári diplomát szerzett.

1968-tól rajzot és művészettörténetet tanított általános iskolákban, majd 1989 és 1992 között a Bolyai Gimnáziumban.

2002-től tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

1969-től több egyéni kiállítása volt Magyarországon, Németországban és Franciaországban, valamint részt vett az országos kollektív tárlatokon.

Jelenleg Dunaújvárosban él, és képzőművészként dolgozik. Részt vesz a városi, megyei és az országos művészeti közéletben.

Alkotói tevékenységéről saját szavait idézem: „...a 90-es évek végéig figurális képeket festettem. Alapélményeim ekkortájt hirtelen megváltoztak. Egyre inkább azt kezdtem érezni, hogy a világ darabokra tört, hogy az addig megbízhatónak tartott értékek válságba kerültek! Kezdem nem tudni, mi micsoda, ki kicsoda! Minden hamisnak látszott. Amit valóságnak hittem, az csupán illúzió volt, az illúziók a valóság látszatát próbálták kelteni.” Ezek a szubjektív élmények tükröződnek képeiben, amelyeknek alapmotívumai így a töredékes tárgyi formák lettek.

Molnár Péter 1965-ben született Salgótarjánban. Képzőművészeti vonzódása igen korán tudatos pályaválasztássá érett benne. Igen sok segítséget kapott első mesterétől, Földi Pétertől.

1979-84 között a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában, majd 1986-91-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol mestere Kő Pál szobrászművész volt. A főiskola elvégzése után a Somosi általános iskolában, majd 1995-96 között a Bolyai János Gimnáziumban dolgozott rajztanárként. A szobrászat mellett jelenleg is tanít a Váci Gyula Művészeti Iskolában.

Több csoportos kiállításon szerepeltek már munkái, köztéri szobraival találkozhatunk a megyében, Hevesen és Budapesten. Különböző érmeket és díjakat tervezett, amelyekből néhányat ezen a kiállításon is láthatunk.

Művészi hitvallásával kapcsolatban saját szavait idézem:

„Az útkeresés nem jutott még nyugópontra. Hiszem, hogy a művészet közvetítés, a művész tükör, esz-

köz, ami a világról a fény által alkothat képet. Igyekszem megszabadulni mindattól, ami ezt beárnyékolhatja.”

Radics István festőművész Nógrádmegyében született. Tanulmányait szülőhelyén, a polgári iskolát Szécsényben, a tanárképző főiskolát Egerben végezte. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán rajz, művészettörténet, ábrázoló geometria szakos középiskolai tanári diplomát kapott. Negyed századon át szakfelügyelőként irányította a megye általános- és középiskolai rajzoktatását, vezette az egri főiskola Salgótarjánba kihelyezett rajztanári konzultációit.

Bátonyterenyén a Kossuth Lajos Általános Iskolában, a Váci Mihály Gimnáziumban, és 1996-97-ben iskolánkban tanított rajzot és művészettörténetet.

Országos és nemzetközi kiállításokon elsősorban tűzzománcjaival szerepelt sikerrel.

Munkásságát Székely Bertalan Emlékéremmel és az Oktatásügy Kiváló Dolgozója címmel ismerték el. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

G. Lóránt Lujza 1964-ben született Kaposváron. Gyermekkorát Salgótarjánban töltötte, és itt is érettségizett a Bolyai János Gimnáziumban, ahol Czinke Ferenc tanár úr indította el a tanári- művészi pályán. Az egri Tanárképző Főiskola rajz-matematika szakán szerzett diplomát, ahol mestere édesapja, Lóránt János Demeter festőművész volt. 1987-től dolgozik rajztanárként, iskolánkban 1997 óta tanít. Alkotótevékenységgel rendszeresen 1995-től foglalkozik. A hivatásos művészek sorába 1998-ban vették fel, tagja lett a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete festészeti tagozatának, valamint a Magyar Vízfestők Társaságának.

Több egyéni és számtalan csoportos kiállításon szerepelt már munkáival a fővárosban és vidéken.

Kedvelt technikái az akvarell, pasztell, akril, a tűzzománc, és újabban az installációk és a textil kollázsok.

Munkáit az 1995-ös Szécsényi Őszi Tárlaton Salgótarján Város Díjával jutalmazták.

Művészi ars poeticáját saját szavaival idézem: „A főiskolai rajzolás- és festés- órákon Lóránt mester a maga visszafogottságával értékelte a munkánkat. Nem színdott le senkit nagyon, és nem is dicsért túlzottan. Rendszerint hosszasan nézte a soron következő alkotást, majd így szólt:…vannak benne szép részletek…

Úgy gondolom, az ilyen szép részletekért érdemes festeni, és élni is talán.”

Kedves Vendégeink!

Ez a néhány perc – amelyben a kiállításunkon szereplő egykori és jelenlegi „bolyais” művésztanárok életpályáját mutathattam be – iskolánk és az iskolagaléria közel 40 évét jelentette. Ez a közel emberöltőnyi idő már okot ad a megállásra, számvetésre. Alkalmat ad arra, hogy a mai napig az iskolánkban tanító valamennyi alkotóművész pedagógus munkáját egy közös kiállításon mutassuk be tanítványainknak és minden érdeklődőnek. Habár életpályájuk igen szerteágazó, közös pont életükben a Bolyai János Gimnáziumban pedagógusként, művésztanárként eltöltött hosszabb-rövidebb időszak. Sok tanítványuk az ő hatásukra választotta a művészi vagy művészettörténeti pályát. De ami sokkal lényegesebb: valamennyien fontosnak tartották iskolánk tanulóinak esztétikai nevelését.

Hiszem, hogy munkájuk eredményeképpen olyan fiatalok léptek, illetve lépnek majd ki iskolánkból, akik – ha nem is lesznek avatott szakértői a képzőművészetnek – nyitott, értő befogadói lesznek a különböző műalkotásoknak, a művészetnek. Hiszem, hogy magukkal visznek egyfajta érzékenységet, fogékonyságot, tudást, amely egy alkotás láttán megállásra készteti majd őket, rácsodálkoznak, elgönyöröködnek, esetleg megdöbbennek, elgondolkoznak. Mindegy, csak ne maradjanak közömbösek.

Ezt a célt szolgálta a Czinke Ferenc tanár úr által alapított iskolagaléria is, amelynek – tanár úr nyugdíjba vonulása után – művésztanáraink mindig jó gazdái voltak. Folytatták az általa elkezdett munkát, szervezték a kiállításokat.

Emlékeznek a szavaira?

„Az ember úgy él a világban, mint a folyókban alakuló kavics... ezekből épül fel aztán az a katedrális, ami életünknek és saját jövőnknek lesz jelképe.”

Czinke Ferenc alkotói pályájának katedrálisa – bizony állíthatjuk – elkészült.

De gondos kezek által épült és épül jelenleg is az a katedrális, amit iskolagalériaként ismerhetünk, és amelynek alapjait majd 40 éve Czinke Ferenc rakta le. Az újabb és újabb kavicsokért, a művészet katedrálisának építéséért mondom ma köszönetet iskolaközösségünk nevében ma nyíló kiállításunk alkotóművészeinek, volt és jelenlegi művésztanárainknak egyaránt!

Köszönöm figyelmüket!

(Elhangzott a bolyais művésztanárok kiállításának megnyitóján 2005. október 25-én.)

„Barátokként érkezni, testvérekként távozni”

**Székyné dr. Sztérmi
Melinda
igazgató**

Ez a gondolat lett a mottója az idén márciusban az erdélyi Marosvásárhelyen megrendezett Bolyai nevet viselő iskolák Kárpát-medencei találkozójának.

S lehet ez a mottója a mi közösségünk életének is, ahol barátokként fogadjuk a hozzánk érkezőket, befogadjuk, felavatjuk őket, s hitünk szerint testvérként búcsúztatjuk az elmenőket.

A marosvásárhelyi találkozó, a megkötött szövetség megerősítette a közösségi létbe, az összetartozás erejébe vetett hitünket, a jövő reményét, hogy van létjogosultsága a közösségi tudatnak, a közösségért vállalt felelősségnek, hogy van jövője a szétszakított magyarságnak is. Elültettük ott a „jövő fáját”, ezután már ápolni, óvni kell. S ahogyan Bolyai János megtalálta a geometria új útjait, nekünk is meg kell találni azokat az új lehetőségeket, utakat, cselekvéseket, mellyel ápolni tudjuk a szövetséget, a „jövő fáját”, a magyarság jövőjét.

De a közösség erejébe vetett hitről szól a mi iskolai közösségünk élete is a mindennapokban, a múltban, a jelenben és a jövőben is.

Erről szól a diákönkormányzati munka, amikor a diákvezetők aznap fázadnak, hogy minél több közös programot szervezzenek, amikor azért dolgoznak, hogy minden ide járó diák megérezze és megértse, csak együtt tudunk eredményeket elérni.

Ezért alakult meg immár lassan 10 éve a Magyar Öregdiákok Egyesülete, amely alapszabályában megfogalmazta a közösség erősítésének akaratát, kifejezte az összetartozás vágyát, létrehozva azt a szervezetet, amelyben az egymás segítése a fő cél, szervezeti keret adva annak az egyébként naponta érzékelhető, szívet melegengető jelenségnek, hogy az egykori bolyaisok – bárhová is kerüljenek – egymásra találjanak, segítsék egymást, segítsék a mindenkori bolyaisokat erkölcsi és anyagi támogatással egyaránt.

A közösséghez tartozást erősítik rendezvényeink, a mindennapok műhelymunkája.

Ha végigpörgetjük az idei tanév esemény-naptárát, bizonyossá válik, hogy ez a szemlélet nem csak a nagy szavak szintjén van jelen életünkben, de ott van a mindennapjainkban:

a kezdő évfolyam és a diákvezetők nyár végi táborának felejthetetlen pillanataiban, a forgalomszámámlás apró színfoltjaiban, az újonnan érkezett tanítványok bemutatkozásában, ahogy együtt izgult sikerükért évfolyamtárs és felsőbb éves, szülő és pedagógus; felszökik az Évkönyv lapjain, a közös szerkesztő munkában, az együttgondolkodásban, a közösen megvitatt és megalkotott dokumentumokban, a Házirendben, a készülő etikai kódexünkben; az iskolai hangversenyekben, a mozi- és színházlátogatásokban, az osztálykirándulások élményeinkben, az osztálykapcsolatok során együtt töltött pillanatokban, de ott van a dohányzás ellen indult kampányunkban, a drogrevenziós nap vetélkedőjében, az évet záró sportnapban, a megrendezett szakmai napokban, az új érettségire készüléskor, a nyelvvizsgákban, a tanulmányi és sportversenyek, a diákolimpia szép pillanataiban, amikor együtt örül mester és tanítvány, a diáknap fergeteges hangulatában, a diákközgyűlés őszinte hangvételeiben, a Bolyai Est szervezésében, a „Szekrényes” bál hangulatában, a közös célok megfogalmazásában, ahol szülő, diák és tanár közösen megformált elképzelései öltöttek testet.

S mindez igazolja, hogy együtt erősek lehetünk, hogy csak együtt lehetünk erősek. Csak együtt győzhetünk befelé és kifelé, hiszen olykor megtorpant, de fel is vág a babitsi dilemma: ha legyőzzük önmagunkat, ha győzünk befelé, csak akkor vívhatjuk eredményesen a csatánkat kifelé.

Le kell tehát győznünk a belülről őrülő kételkedést, meg kell győznünk a közösséget alázó önzőket, öntörvényűeket, a szabályokat felrúgókat, a közösen ki-küzdött akarat és rend aláásóit és a fázadság munkával közösen felépített várat romba dönteni akarókat.

Nagy családként, csapatjátékosként, az összetartozás érzését erősítve kell munkálkodnunk a „jövő fájáért”.

Együtt régi és mai bolyaisoknak, szülőknek és gyermekeknek, régi és új kollégáknak.

Hiszen összeköt bennünket a Bolyai-szellemiség, a mindig jobbra törés, az új értékek alkotása, a régiék őrzése, a kötődés egy közösséghez: családnak, osztályhoz, iskolához, városhoz, hazához, magyarsághoz, Európához, az emberhez, a másik emberhez.

A közösséghez tartozás ereje védhet meg polarizálódott, elidegenedett, érdekektől befolyásolt, az értéktelent az értékes szintjére emelő MEGA-, BIG-világunk szétforgácsolt, izolált ember-ronccsá válásától.

Ebben is mérték és példa lehet a Bolyaiak életműve, akiknek erkölcsé a minőség volt.

"Nekünk, Kárpát-medencei magyaroknak is a minőség erkölcsét, a Németh László-i minőség forradalmát kell vízbedobott kövekként egyre táguló körökben terjesztenünk közösségünkben tudásban, kultúrában és életvezetésben egyaránt." – fogalmazta meg a marosvásárhelyi találkozó megnyitó beszédében a román kormány államtitkára.

Ezt az egyívé tartozást érezhetjük a mai napon is, amikor velünk vannak a Bolyais Öregdiákok képviselői,

együtt a régi tanítványok a maiakkal, jelképezve a salgótarjáni Bolyai 39 év alatt összeforrott nagy közösségét.

És jelképesen itt van velünk a Bolyaik nagy családja: a Bolyai nevet viselő iskolák határokön átívelő szövetsége abban, ahogyan megidéztük a marosvásárhelyi találkozót képpel, szóval, szívvel. S abban az elhatározásban, amely reményeink szerint jövő ilyenkor megvalósul: amikor is a salgótarjáni Bolyai látja vendégül a Kárpát-medencei Bolyaik képviselőit.

S e boldog, testvéri egymásra találásban ott van a „két Ovidius”, a két Bolyai, apa és fia egymásra találása is, áthatja ezt a közösséget szellemiségük, mértékent, példaként előttünk álló életművük, a tudásvágy, a felfedezésre való képesség akarata.

Ez legyen számunkra az egyetlen járható út: az együtt kiküzdött igazság, a közösség ereje, az összetartozás hite, hogy ne lehessünk „egy szél kapta-sodorta füstfellegecske, mely végleg elenyészik a közönyös ég alatt.”! (Sütő András szavai)

Ezen gondolatok jegyében nyitom meg az ideai Bolyai Napok rendezvénysorozatát.

2005 – az első kétszintű érettségi vizsga

Pálfalvai Zoltán
igazgatóhelyettes

A 2004/2005-ös tanévben célegyenesbe fordult a kétszintű érettségre történő felkészülés diáknak, tanárnak, minisztériumi és OKÉV-munkatársaknak egyaránt. Az előző tanévben lebonyolított próbaérettségén már több újdonsággal találkozhattunk, hiszen

- a régi, megszokott érettségi dolgozatlapok helyett feladatsorokat tartalmazó füzetekben dolgozhattak 11. évfolyamos tanulóink
- eltérő időbeosztással kellett lebonyolítani az egyes tantárgyak emelt szintű és középszintű vizsgáit
- több tantárgy esetében kettő, illetve négy füzet feladatait kellett megoldania a diákoknak eltérő hosszúságú időtartam alatt
- a felügyelő tanárok új nyomtatványokkal – vizsgázatói jegyzék, jegyzőkönyv – ismerkedhettek meg.

Ez a mérés jó főpróba volt, hiszen itt már mindent úgy kellett megszerveznünk, mint az első kétszintű érettségén.

2004 szeptemberétől tovább folytatódtak a különböző felkészítések az emelt szintű dolgozatot javító, a vizsgázatók és a vizsgaelnökök számára. Nyugtalanító volt azonban, hogy néhány tantárgyból országos szinten is csak kevesen jelentkeztek ezekre a képzésekre. A több menetben lebonyolított felkészítőkkal

sikerült csak a megfelelő vizsgázatói létszámot elérni. Ennek oka valószínűleg az lehetett, hogy az emelt szintű vizsgarendszer sok újdonságot tartalmazott, ismeretlen volt a kollégák számára, valamint a szóbeli vizsgák feladatai, az ott használt dokumentumok túl bonyolultnak tűntek.

Nagy volt a bizonytalanság, mert még senki sem tudta, hogy hány tanuló választja majd az egyes tantárgyak emelt szintű vizsgáit, ezért novemberben előzetes jelentkezési lapot kellett kitölteniük a végzős diákoknak. Ebben az évben először számítógépes rendszeren keresztül zajlott a jelentkezések felvitele, a tanulók regisztrálása. A tanulói jelentkezések összesítése után Salgótarjánban két emelt szintű vizsgaközpont kijelölését tervezték, mert igen nagy létszámban jelentkeztek a megye végzős diákjai erre a vizsgaszintre. 2005 februárjában azonban a felére csökkent az emelt szintű vizsgára jelentkezők száma, mert a többletpontok ellenére sokan úgy gondolták, hogy biztonságosabb, könnyebb a középszintű vizsga vállalása, így nem merték megmérteni magukat egy ismeretlen, külső vizsgabizottság előtt. Nógrád megyében így csupán két intézményt – a balassagyarmati Szent Imre Gimnáziumot és iskolánkat – kértek fel az írásbeli és szóbeli vizsgák lebonyolítására. A Madách Imre Gimnáziumban javító központ működtetését tervezték.

A 2005-ös év volt az utolsó, amikor a diákok középfokú C típusú nyelvvizsga-bizonyítvánnyal kiválthatták az idegen nyelvi érettségi vizsgát, és emelt szintű jeles 100%-os eredményt szerezhettek. Ebben az évben először nemcsak a végzősök jelentkeztek érettségi vizsgára, hanem azok az alsóbb évfolyamos tanulók is, akik nyelvvizsga-bizonyítványt szereztek. Ők előrehozott érettségi vizsgára jelentkezve éltek ezzel a lehetőséggel.

A megújuló közoktatás jegyében

Az írásbeli vizsgák közeledtével komoly gondot jelentett, hogy igen kevesen jelentkeztek ügyelő tanári feladat ellátására, illetve néhányan azok közül is viszszaléptek, akik korábban vállalkoztak erre. A probléma fő oka az lehetett, hogy az írásbeli vizsgák ideje alatt – három vizsganap kivételével – az alsóbb évfolyamosoknak még tanítás volt, így a kollégák nem tudtak ügyeletet vállalni egy másik iskolában. A vizsgaszabályzat szerint az emelt szintű írásbeli vizsgákon külső felügyelő tanárok dolgoztak volna. Ez az elképzelés jelentkezők hiányában meghiúsult, így az érettségi lebonyolításának érdekében feloldották azt a tilalmat, hogy egy tanár nem ügyelhet olyan teremben, ahol a saját iskolájának diákja is vizsgázik. Az utolsó pillanatra változó ügyeleti beosztáson végül négy kolléga kivételével már csak iskolánk tanárai szerepeltek, így nekik köszönhető, hogy – az utolsó pillanatban is vállalva az ügyeletet – minden gond nélkül zajlott le az írásbeli vizsga. Munkájuk – amely igen nagy odafigyelést és nem kevés adminisztrációt kívánt – hibátlan volt.

Az emelt szintű írásbeli vizsgákkal egy időben zajlottak a középszintű vizsgák is, így tantestületünk szinte teljes létszámban ügyeletet látott el. Az első három vizsganapon, amikor magyar, matematika- és történelemdolgozatot írtak tanulóink, még tanítási szünet volt. A többi írásbeli vizsgát már tanítási idő alatt kellett lebonyolítani, így ez tovább nehezítette az érettsé-

gi megrendezését. Az alsóbb évfolyamos tanulók azonban fegyelmezettességgel hozzájárultak a vizsgák „zavartalan” lebonyolításához. Sajnos az érettségi körül kialakult országos botrány – szinte valamennyi tantárgy feladatsora kikerült az internetre – komoly gondot okozott diáknak, tanárnak egyaránt. A történelem írásbeli napjától kezdve valamennyi tantárgyból új téletelorosokat dolgoztak ki, amelyeket csak a vizsga napján adtak át a főjegyzői irodában. A matematika írásbeli vizsgát mindazoknak, akiknek ez felvételi tárgya volt, meg kellett ismételnie. A többi érettségiző az év végi osztályzatát kérhette a bizonyítványába.

Az emelt szintű szóbeli vizsgákon tanulóinknak már valóban külső, ismeretlen vizsgabizottság előtt kellett számat adni tudásukról. A szóbeli tételek az utolsó pillanatig titkosak voltak, azokat a bizottság tagjai is csak közvetlenül a vizsga előtt ismerhették meg. A három fős bizottság – amely elnökből, jegyzőből és kérdező tanárból állt – nem kis feladatot vállalt, hiszen ez az igen sok adminisztrációval járó vizsgáztatás számukra is az első volt. A tétje pedig óriási, mert az itt elért eredmény a diák számára nem csak érettségi jegyet, hanem „felvételi” pontszámot is jelentett. Természetesen ez a középszintű érettségire is érvényes volt, azonban ez a vizsga szervezésében még a régi, hagyományos vizsgákhoz hasonlított, tartalmilag azonban sok újdonságot hozott.

A Bolyai Gimnázium az alábbi tantárgyak emelt szintű vizsgáinak adott otthont:

Tantárgy	Csoportok száma	Vizsgálók száma
magyar nyelv és irodalom	3	38
matematika	2	28
történelem	3	36
angol nyelv	2	40
német nyelv	1	20
biológia	2	28
kémia	1	9
fizika	1	9

A megújuló közoktatás jegyében

Az iskolánkban érettségizők eredményét az alábbi táblázat mutatja:

Vizsgatárgy	Vizsgaszint	Jelentkezők száma	Osztályzatok összesítése					
			5	4	3	2	1	
angol nyelv	emelt	132	131				1	
	közép	11	3	3	2	3		
biológia	emelt	22	11	8	3			
	közép	24	5	16	3			
fizika	emelt	5	5					
	közép	10	6	3	1			
francia nyelv	emelt	5	4	1				
	közép	7	3	3	1			
informatika	közép	15	3	4	7	1		
kémia	emelt	3	2				1	
	közép	12	2	7	3			
magyar nyelv és irodalom	emelt	26	14	6	3	3		
	közép	87	32	34	18	3		
matematika	emelt	15	15					
	közép	99	36	35	19	9		
német nyelv	emelt	57	57					
	közép	15	4	8	3			
történelem	emelt	19	16	3				
	közép	96	44	42	10			
ember- és társ.ism., etika	közép	5	5					
rajz és viz.kult.	közép	2	1	1				
ÖSSZESEN	EMELT	284	255	18	6	5		
	KÖZÉP	383	144	156	67	16		

Az idegen nyelvi emelt szintű jeles eredmények néhány kivételtől eltekintve középfokú C típusú nyelvvizsga-bizonyítványok alapján szerzett osztályzatokat jelentenek.

A rendes és az előrehozott vizsgákra jelentkezőkön kívül több, már érettségi bizonyítvánnyal rendelkező tett ismétlő, kiegészítő vagy szintemelő vizsgát. A 2005 májusában első alkalommal vizsgázó tanulók hátrányaba kerültek a korábban érettségizettekkel szemben még akkor is, ha emelt szintű vizsgát tettek. Ennek oka az volt, hogy a vizsgaszabályzat úgy rendelkezett, hogy amennyiben a régebben érettségizett diák sikeres, legalább közepes emelt szintű vizsgát tesz, akkor jogosult a 7 többletpontra,

ha azonban a hagyományos vizsgarendszerben szerzett tantárgyi jegye jobb volt, akkor ez alapján számíthatta a felvételi pontjait, ráadásul az adott osztályzathoz tartozó legmagasabb százalékos eredménnyel. Így sajnos több igen magas pontszámot elért tanulónk nem nyert felvételt felsőoktatási intézménybe.

A sok kérdés, bizonytalanság, botrány, vizsgázatói, javító tanári, ügyelői létszámprobléma ellenére a kétszintű érettségi vizsga eredményesen befejeződött. Remélhetően a menet közben felmerült problémákból, hibákból okulva egyszerűbbé, könnyebben kezelhetővé válik majd a vizsga adminisztrációja, lebonyolítása.

A házirend felülvizsgálata

Kiss Ernőné
igazgatóhelyettes

Ebben a tanévben folytatódott a belső dokumentumoknak az elmúlt évben már elkezdett felülvizsgálata. Most két, az iskola működését szabályozó dokumentum, a házirend és az SZMSZ felülvizsgálata valósult meg.

A Bolyai János Gimnázium házirendjét minden tanévben felülvizsgáljuk, és a szükséges módosításokat elvégezzük.

A Közoktatási törvény előírja, hogy mik azok a kérdések, amelyeket a házirendben kell szabályozni egyéb jogszabályokban meghatározottakon túl.

A házirend átvizsgálását és a jogszabályoknak való megfeleltetését mindig egy kis munkacsoport végzi, melynek tagjai a nevelési igazgatóhelyettes, az osztályfőnöki munkaközösség vezetője és a diákönkormányzatot segítő tanár. A munkavégzés során különböző mintaházirendek is a rendelkezésünkre álltak, illetve tekintetbe kellett venni azokat a kéréseket, amelyeket a közoktatási törvény módosítása kötelezően előírt. Ezek egy részét a 11/1994 (VI.8.)MKM rendelet tartalmazza a nevelési-oktatási intézmények működéséről. A házirendünk 10 nagy fejezetre osztható.

I. Bevezetés.

Itt találhatóak azok a legfontosabb előírások, amelyek arra vonatkoznak, hogy mit állapít meg a házirend, kire vonatkozik, ki fogadja el és hogyan, hol tekinthető meg, és megsértése esetén mi a teendő.

II. A tanulási jogok gyakorlásával kapcsolatos részletes rendelkezések.

Itt soroljuk fel, hogy milyen jogai vannak a tanulónak, illetve hogy ezeket a jogokat milyen módon gyakorolhatja, valamint mi történik, ha ezeket a jogokat megsértik.

III. A tanuló kötelességei, fegyelmező intézkedések.

Ez a fejezet tartalmazza a tanuló kötelességeit, illetve azokat az fegyelmi fokozatokat, amelyekben azok a tanulók részesülnek, akik megszegik a kötelességüket.

IV. A tanulók jutalmazása.

Ebben a részben találhatóak azok a jutalmazási lehetőségek és egyéb jutalmak, juttatások, amelyeket a tanulók részesülhetnek, illetve amelyek pályázat útján igényelhetők.

V. Az iskola működési rendje, a tanulói kötelezettségek végrehajtásának módja.

Ez a rész foglalja magában azokat a legfontosabb, elengedhetetlen előírásokat és teendőket, kérdéseket amelyek a mindennapokban az iskola működését szabályozzák.

VI. Az emelt szintű érettségire felkészítő oktatási forma szabályai.

Ez a fejezet részletezi az emelt szintű érettségire felkészítővel kapcsolatos összes tudnivalót.

VII. A diákönkormányzat jogainak gyakorlásával kapcsolatos szabályok.

Ez a fejezet a diákönkormányzat munkájával összefüggő kérdéseket szabályozza.

VIII. A diákproblémák feltárásának, kezelésének iskolai módszerei.

Ebben a részben találhatóak azok a lehetőségek, amelyekkel a tanulók élhetnek, ha jogaikat megsértik.

IX. Értelmező rendelkezések.

Ez a rész tartalmazza azt, hogy intézményünkben mi minősül a tanulók nagyobb közösségének.

X. Egyéb, záró-, a hatálybalépéssel kapcsolatos rendelkezések.

Itt találhatóak az elfogadás és a hatálybalépés dátumai.

A munkacsoport által összeállított házirendet a nevelőtestület fogadta el. Az iskolai diákönkormányzatnak és a szülői választmánynak egyetértési joga van a házirend elfogadásakor.

Az házirend elfogadásában az utolsó lépés a fenntartó elfogadó határozata volt.

Diákjainkkal együtt a minőségi iskoláért

Reszoly Gusztávné
a Minőségfejlesztési
Csoport vezetője

2004-ben iskolánk Minőségfejlesztési Csoportja elkészítette az intézmény minőségirányítási programját. Ez tartalmazza az iskola fő célkitűzéseit, úgymint

- az intézmény iránti érdeklődés fenntartása
- sajátos profil kialakítása
- a partneri igényeknek megfelelő, érettségire épülő szakképzés folytatása
- képességfejlesztés
- tehetségfelfedezés

- az alkalmazotti kör megfelelő képzettségének biztosítása
- a minőségirányítási rendszer működtetése.

Az elmúlt tanévben a minőségfejlesztési területen a legfontosabb feladatunk a minőségirányítási program működtetése volt, vagyis az ott megfogalmazottakat átültetni a mindennapok gyakorlatába.

Egyrészt további eljárásokkal szabályoztuk a működés különböző területeit, másrészt minőségügyi méréseket végeztünk partnereink körében, és a két tanítási nyelvű képzés területén.

Az eljárások különösen fontosak a minőségfejlesztési munkában, mivel ezek biztosítják azt, hogy egy adott folyamat mindig, minden körülmények között ugyanúgy menjen végbe. Tantestületünk úgy döntött, hogy nem a mindenáron való szabályozás útját követjük, hanem azokat a munkafolyamatokat szabályozzuk először, amelyek enélkül nehezen végezhetőek, mert ritkán kerül rájuk sor, vagy nem mindig ugyanaz a személy vagy csoport végzi ezeket.

Így az elmúlt tanévben a következő eljárások készültek el:

- az iskolai munkaterv elkészítésének eljárásrendje
- az iskolai Dicsőséghal aktualizálásának eljárásrendje.

Ezenkívül folytattuk a megkezdett minőségfejlesztési munkát:

- ismételten elkészítettük az iskolai helyzetfelmérést, ahol feltártuk erősségeinket, gyengeségeinket, az iskola lehetőségeit és az iskolát fenyegető veszélyeket
- újból elvégeztük a partneri igény- és elégedettségmérést, melynek során a tanulókat, szülőket és a fenntartó illetékeseit kérdeztük meg iskolánk működéséről
- összegző jelentést készítettünk a két tanítási nyelvű képzés helyzetéről, amelyet természetesen mérések előztek meg.

Mivel egy iskolának kiemelten fontos, hogy diákjai elvárásainak megfeleljen, ezért a tanulók körében végzett igény- és elégedettségmérés eredményét ismertetem röviden.

Új diákjainktól kérdőíves felmérésben elsősorban az idejövételük módjáról, távolabbi céljaikról és arról érdeklődtünk, hogyan érzik magukat iskolánkban.

Az információt az iskoláról legtöbbször azokatól a tanulóktól szerezték, akik idejárnak, ezenkívül a szülőktől kaptak tájékoztatást.

Az iskolában tartott nyílt napokon az új diákok 79%-a vett részt. A tanulók 82%-a azért választotta iskolánkat, mert egyetemen szeretne tovább tanulni. Az iskolaválasztásnál jelentős a szülők befolyása is, 50%-uk jelezte, hogy szülői javaslat is szerepet játszott döntésében. Kedvezőek az első benyomásai, 87%-uk jelezte, hogy kifejezetten tetszik neki az új iskola. Indokként főleg a jó osztályközösséget és a jó tanárokat jelölték meg. Nincs közöttük olyan, aki negatívan nyilatkozott volna az iskoláról.

Intézményünkötől valamennyien azt várják, hogy felkészítse őket a továbbtanulásra.

Szabadidős programként legtöbbször a mozilátogatást, a disco-t, a színházlátogatást, és a nyári tábort igénylik.

A legalább egy éve idejáró tanulók úgy vélik, hogy az iskolában magasak a követelmények. Elégedettek a tanárok szakmailag jó felkészültségével.

Szeretnek ide járni, úgy érzik, hogy az iskolában minden segítséget megkapnak ahhoz, hogy sikeresen felvételizhessenek, s úgy vélekednek, hogy tudásukat a legtöbbször igazságosan értékelik.

Az idegennyelv-tudásukat hatékonyan fejleszthetik az iskolában, s egyetértenek a tanárok fegyelemmel kapcsolatos elvárásaival is.

Legkevésbé az iskola küllemével és az iskola tisztaságával elégedettek, és csökkent (1,9%-kal) az iskola technikai felszereltségével elégedettek száma is.

Ebben a mérésben a tanulói elégedettségi mutató értéke 67,38%, ami 0,67%-kal jobb, mint az előző – 2002-ben végzett – mérés eredménye.

Úgy véljük, hogy diákjaink kritikusak, ugyanakkor képesek reálisan értékelni mind a saját, mind a taná-

raik szerepét. Nyitottak a párbeszédre, örülnek, ha kíváncsiak vagyunk a véleményükre, és érzik válaszaik súlyát. Munkánk során egyre inkább támaszkodhatunk a diákönkormányzat segítségére is.

A diákok, szülők, és a további partnerek által felvetett hiányosságok megszüntetésére intézkedési terv készül, amely megoldásokat tartalmaz a felvetett problémákra. A terv megvalósítása valamennyiünk feladata. Bízunk benne, hogy ez sikeres lesz, de erre majd a legközelebbi felmérésből kapunk pontos választ.